

Обзор на политиките за енергийна ефективност в сградния сектор

Отчетен материал 2.1 на проект BeSMART

Отговорен партньор: Агенция за устойчиво енергийно развитие

Версия 1.0, юли 2021

Този проект е финансиран по програма Хоризонт 2020 на Европейския съюз със споразумение за безвъзмездна финансова помощ No 101033787.

Авторите на тази публикация носят цялата отговорност за нейното съдържание. Тя не отразява непременно мнението на Европейския съюз. Нито Европейската комисия, нито Европейската изпълнителна агенция за климат, инфраструктура и околната среда (CINEA) са отговорни за каквото и да е използване на съдържанието се тук информация.

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕЗЮМЕ.....	3
EXECUTIVE SUMMARY	4
СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА.....	5
ВЪВЕДЕНИЕ	8
I. Национален план за действие по енергийна ефективност.....	10
01. Анализ на тенденциите на потреблението на енергия в Република България ..	10
(a) Първично енергийно потребление, първична енергийна интензивност.....	11
(b) Крайно енергийно потребление, крайна енергийна интензивност	13
(c) Енергийно потребление на сектор „Домакинства“	15
(d) Енергийно потребление в сектор „Услуги“	17
(e) Индекс за енергийна ефективност - ODEX	19
02. Оценка на напредъка при изпълнението на националната цел за енергийна ефективност	20
03. Препоръки към заинтересовани лица, имащи отношение към изпълнението на политики и мерки за повишаване на енергийната ефективност:	21
II. Схемата за задължения за енергийна ефективност	23
III. Национална дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществения и частния национален жилищен и търговски сграден фонд 2016-2020 г.28	
IV. Национална програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради	32
V. Национален план за сгради с близко до нулево потребление на енергия 2015-2020 г. 36	
VI. Оперативни програми.....	42
VII. Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство.....	49
VIII. Общински политики за ЕЕ и ВЕИ.....	51
IX. Препоръки от форумите за финансиране на енергийна ефективност	54
X. Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 - 2030 г.	58
XI. Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.	61
XII. Политики в областта на ВЕИ, свързани със сградния сектор.....	69
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	73

РЕЗЮМЕ

Настоящият документ е разработен за целите на проект “Български форум за интелигентно финансиране на проекти за енергийна ефективност в сградния сектор” (BeSMART), финансиран от програма Хоризонт 2020 на Европейския съюз чрез споразумение за безвъзмездна финансова помощ №101033787. Той има за цел

- да предостави систематизирана информация за изпълнението на политиките в областта на енергийната ефективност в сградния сектор в предходния планов период,
- да представи насоките за продължаване на съществуващите и реализиране на нови политики и мерки в следващия планов период (2021-2027 г.) с оглед на стратегическите документи, достъпни към момента на разработването му (юни 2021 г.),
- да идентифицира основни насоки за дискусии в кръглите маси, които ще бъдат организирани от екипа на проект BeSMART в периода септември 2021 г. – април 2024 г., като взема предвид и заключенията на Форумите за инвестиции в устойчива енергия, организирани в България с подкрепата на ЕК през 2018 и 2019 г.

Обзорът на политиките включва 12 основни теми, като първата част е фокусирана върху плановете и програмите за подпомагане на проекти за енергийна ефективност в предходния планов период. В тази част акцентът е върху изпълнението на Националния план за действие по енергийна ефективност, като в тази връзка се разглеждат различни инструменти, насърчителни програми и стратегически документи, сред които Схемата за задължения за енергийна ефективност, Националната дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществения и частния национален жилищен и търговски сграден фонд, Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради, Националният план за сгради с близко до нулево потребление на енергия 2015- 2020 г., свързаните оперативни програми, Финансовият механизъм на Европейското икономическо пространство, както и общински политиките за ЕЕ и ВЕИ. След кратък преглед на препоръките от форумите за инвестиции в устойчива енергия, обзорът се насочва към настоящия период на планиране, като разглежда Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 - 2030 г., Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г., както и политиките в областта на ВЕИ, свързани със сградния сектор, включително възможностите за реализиране на проекти за енергийни общности за производство на възобновяема енергия за собствено потребление. Обзорът не включва проектите за енергийна ефективност и ВЕИ от Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, тъй като към момента на завършване му те все още не са публично достъпни.

EXECUTIVE SUMMARY

This document has been developed for the purpose of the project "Bulgarian Energy Efficiency Forum on Smart Finance for Smart Buildings" (BeSMART), funded by the Horizon 2020 programme of the European Union under grant agreement No. 101033787. It aims to:

- provide systematic information on the implementation of energy efficiency policies in the buildings sector in the previous planning period,
- provide guidance for the continuation of existing and the implementation of new policies and measures in the next planning period (2021-2027) in the light of the strategic documents available at the time of its development (June 2021),
- Identify key guidelines for the roundtable discussions to be organised by the BeSMART project team in the period September 2021 - April 2024, also considering the conclusions of the Sustainable Energy Investment Forums organised in Bulgaria with the support of the EC in 2018 and 2019.

The Policy brief includes 12 main topics, with the first part focused on plans and programmes to support energy efficiency projects in the previous planning period. In this part the emphasis is on the implementation of the National Energy Efficiency Action Plan, and regarding this, various instruments, incentive programmes and strategic documents are discussed, including the Energy Efficiency Obligation Scheme, the Long-term National Strategy to Support the Renovation of the National Building Stock of Residential and Non-residential Buildings by 2050, the National Programme for the Energy Efficiency of Multifamily Residential Buildings and National Nearly Zero-Energy Building Plan 2015–2020, the related operational programs, the Financial Mechanism of the European Economic Area, as well as the municipal policies for EE and RES. After a brief overview of the recommendations from the Sustainable Energy Investment Forums, the review focuses on the current planning period, examining the Integrated Energy and Climate Plan of the Republic of Bulgaria 2021–2030, the Long-term National Strategy to Support the Renovation of the National Building Stock of Residential and Non-residential Buildings by 2050 as well as renewable energy policies related to the building sector, including opportunities for renewable energy community projects for the production of renewable energy for own consumption. The overview does not include the energy efficiency and renewable energy projects from the National Recovery and Resilience Plan of the Republic of Bulgaria as these are not yet publicly available at the time of completion.

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

- АМ – Алтернативни мерки
- АУЕР – Агенция за устойчиво енергийно развитие
- БААИК – Българската асоциация на архитектите и инженерите консултанти
- БВП – Брутен вътрешен продукт
- БДС – Брутна добавена стойност
- БНПЕ – Близо до нулево потребление на енергия
- БФП – Безвъзмездна финансова помощ
- ВЕИ – Възобновяеми енергийни източници
- ВИ – Възобновяеми източници
- ДВ - Държавен вестник
- ЕЕ – Енергийна ефективност
- ЕК – Европейска комисия
- ЕС – Европейски съюз
- ЕСКО – Компании за предоставяне на енергийни услуги
- ЕСМ – Енергоспестяващи мерки
- ЕФРР - Европейския фонд за регионално развитие
- ЗЕ – Закон за енергетиката
- ЗЕЕ – Закон за енергийна ефективност
- ЗЕВИ - Закон за енергията от възобновяеми източници
- ИНПЕК - Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030 г.
- КАБ - Камара на архитектите в България
- КЕИ – Крайна енергийна интензивност
- КЕО – Камара на енергийните одитори
- КЕП – Крайно енергийно потребление
- КИБ - Камарата на инсталаторите в България
- КИИП - Камара на инженерите в инвестиционното проектиране
- МЕ - Министерство на енергетиката
- МРРБ - Министерство на регионалното развитие и благоустройството
- НДФ – Националният доверителен „Екофонд“
- НКЦЕС – Национална кумулативна цел за енергийни спестявания
- НПДЕЕ – Национален план за действие по енергийна ефективност

НПЕЕМЖС - Национална програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради

НПО - Неправителствена организация

НПСБНПЕ - Национален план за сгради с близко до нулево потребление на енергия 2015 г. – 2020 г.

НСИ - Национален статистически институт

НСОРБ - Национално сдружение на общините в Република България

ОПИК - Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“

ОПРР - Оперативна програма „Региони в растеж“

ОПТ - ОП „Транспорт“

ПЕП – Първично енергийно потребление

ПЕИ – Първична енергийна интензивност

РЗП - Разгъната застроена площ

СБНПЕ – Сгради с близко до нулево потребление на енергия

СЗЕЕ - Схема за задължения за енергийна ефективност

СМР - строително монтажни работи

ТРГ – Тематични работни групи

УАСГ - Университет по архитектура, строителство и геодезия

ФЕЕВИ - Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“

ФМ ЕИП - Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021 г.

ktoe – килотона нефтен еквивалент

Mtоe – мегатона нефтен еквивалент

kgоe – килограма нефтен еквивалент

ФИГУРИ

Фигура 1 Брутен вътрешен продукт, Първично енергийно потребление и Първична енергийна интензивност в периода 2008-2019 г., индекси 2008=100%. Източник: по данни на НСИ	11
Фигура 2 Брутен вътрешен продукт, крайно енергийно потребление и крайна енергийна интензивност в периода 2008-2019 г., индекси 2008=100%. Източник: по данни на НСИ	13
Фигура 3 Крайно енергийно потребление по сектори 2008-2019 г. Източник: по данни на НСИ.....	14
Фигура 4 Индивидуално парично потребление, енергийно потребление и енергийна интензивност на индивидуалното потребление на сектор „Домакинства“ в периода 2008-2019 г., индекси 2008=100%. Източник: по данни на НСИ	15

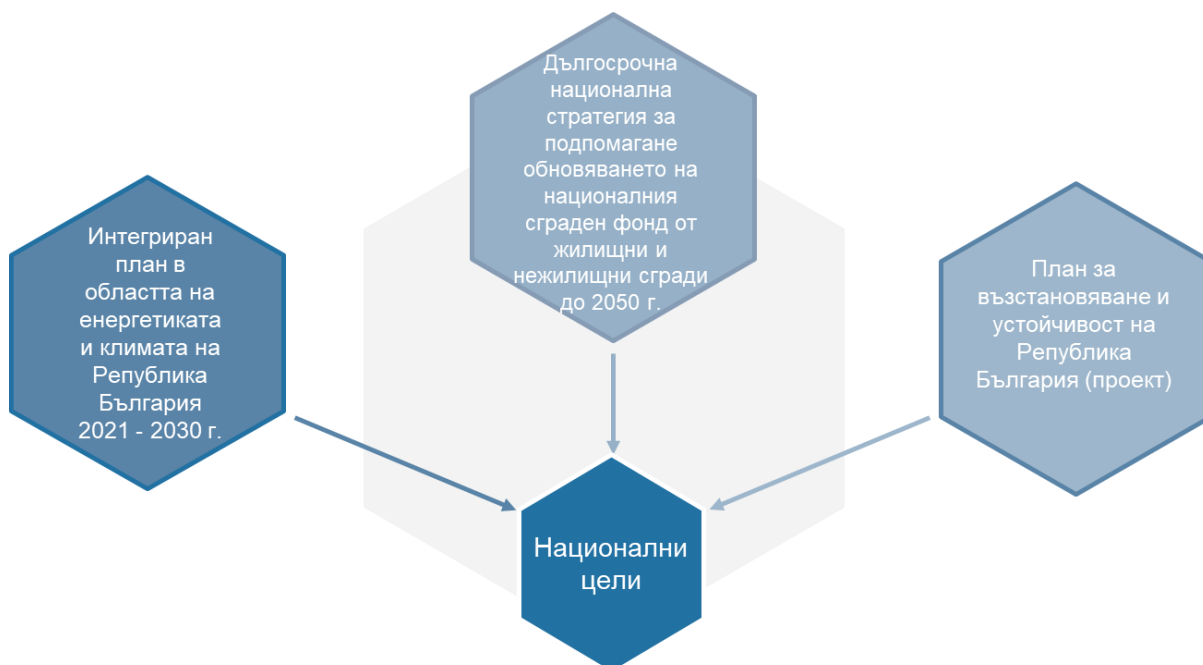
Фигура 5 Причини за изменението на енергийно потребление на домакинствата през периода 2008-2018 г. Източник: Инструмент „Декомпозиционен анализ“ на ODYSEE-MURE	16
Фигура 6 Брутна добавена стойност, енергийно потребление и енергийна интензивност на сектор „Услуги“ в периода 2008-2019 г., индекси 2008=100%. Източник: по данни на НСИ	17
Фигура 7 Причини за изменението на енергийно потребление на сектор „Услуги“ през периода 2008-2018 г. Източник: Инструмент „Декомпозиционен анализ“ на ODYSEE-MURE	18
Фигура 8 Изменение на индекса ODEX по сектори в периода 2008-2018 г., индекси 2008=100%. Източник: Проект ODYSEE-MURE	19
Фигура 9 Задължения за икономии на енергия – сравнение на периодите.....	27
Фигура 10 Национално определение за сграда с близко до нулево потребление на енергия	37
Фигура 11 Основни данни за националния сграден фонд и енергийния микс през 2018 г.	61
Фигура 12 Разпределение на необновените сгради по класове на енергопотребление	62
Фигура 13 Пакети от енергоспестяващи мерки за различни типове сгради	63
Фигура 14 Инвестиционни потребности за изпълнение на етапните цели за сградно обновяване	67
Фигура 15 Финансови инструменти за стимулиране на допълнителни инвестиции за сградно обновяване	67
Фигура 16 Предварителна структура на Националния фонд за декарбонизация.....	68

ТАБЛИЦИ

Таблица 1 Изпълнение на националната цел за енергийни спестявания за периода 2014-2020 г.	21
Таблица 2 Националната кумулативна цел за България за периода 2014 – 2020 г., ktoc	23
Таблица 3 Обобщена оценка на Схемата за задължения за енергийна ефективност за периода 2014 – 2020	25
Таблица 4 Националната кумулативна цел за България за периода 2021 – 2030 г.	26
Таблица 5 Обобщени данни за изпълнението на програмата към 31.12.2020 г.:	33
Таблица 6 Информация за обновени сгради по НПЕЕМЖС, въведени в експлоатация през 2020 г.:	33
Таблица 7 За групата нови „Административни сгради“:	37
Таблица 8 За групата нови „Жилищни сгради“:	38
Таблица 9 За групата нови „Други сгради“:	38
Таблица 10. За обновяване на съществуващи сгради държавна и общинска собственост:	38
Таблица 11. Пътна карта за обновяване на сградния фонд.....	64

ВЪВЕДЕНИЕ

Към настоящия момент (юли 2021 г.), политиките на България в областта на устойчивото енергийно развитие се определят от Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 - 2030 г.¹ Специфичните политики за енергийна ефективност в сградния сектор се формират от Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.² Финансови инструменти за първите етапи от изпълнението на тези стратегически документи са заложи в публикуваните досега предварителни версии на Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България³, както и, в различна степен, в проектите на Програмата за развитие на регионите 2021-2027 г.⁴, Програмата за конкурентоспособност и иновации в предприятията за периода 2021 – 2027 г.⁵ и програма Околна среда 2021-2027 г.⁶

Тези политики представляват логично продължение на политиките в предходния период на планиране (2014-2020 г.), които са основен предмет на настоящия анализ. Те включват Националния план за действие за енергийна ефективност 2014-2020 г., с конкретни мерки като:

- Схема за задължения за енергийна ефективност и алтернативни мерки;
- Национална дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на

¹ https://www.seea.government.bg/documents/bg_final_necp_main_bg.pdf

² https://www.me.government.bg/uploads/manager/source/EE/LTRS_Bulgaria.pdf

³ <https://www.nextgeneration/14>

⁴ https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads/oprd/docs/2021-05/05.05.21-PDR_new%20template_BG%20april.pdf

⁵ <https://opik.bg/public/uploads/2021/03/nov-programen-period-2021-2027-g-20.pdf>

⁶ <https://www.moew.government.bg/bg/uo-na-opos-publikuva-za-konsultacii-raboten-variant-na-programa-okolna-sreda-2021-2027-g-versiya-3-i-doklad-za-ekologichna-ocenka-na-pos/>

сградите от общественя и частния национален жилищен и търговски сграден фонд 2016-2020 г.⁷;

- Национална програма за енергийна ефективност на многофамилните жилищни сгради⁸;
- Национален план за сгради с близко до нулево потребление на енергия 2015-2020 г.⁹;
- Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“¹⁰;
- Програма „Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност“ по Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021 г. (ФМ на ЕИП)¹¹.

Задължително изготвяне на програми за повишаване на ЕЕ от органите на държавната власт и на местното самоуправление и задължително управление на ЕЕ в публични сгради, задължението за обновяване на 5% годишно от общата РЗП на сградите държавна собственост, използвани от централната администрация, както и подмяната на отоплителни уреди на твърдо гориво за домакинствата по програма Life+ и оперативна програма „Околна среда“ са други механизми, които подпомагат изпълнението на целите на НПДЕЕ в сградния сектор. Осъществяването на проекти по ЕЕ и за основно обновяване на съществуващи сгради попада в и в инвестиционен приоритет „Предоставяне на подкрепа за енергийната ефективност, за интелигентното енергийно управление и за използването на възобновяема енергия в публичната инфраструктура, включително в обществените сгради и в жилищния сектор“ на Оперативна програма Региони в растеж. Към мерките, допринасящи за постигане на целите в индустрията, следва да се добави и задължителното управление на енергийната ефективност в предприятия и промишлени системи.

Настоящият обзор е концентриран върху резултатите от изпълнението и изводите от прилагането на гореизброените мерки, като завършва с поглед към новия програмен период, и по-специално към позиционирането на енергийната ефективност като водещ приоритет в политиките за енергията и климата в рамките на Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 - 2030 г. и на Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.

⁷ https://www.seea.government.bg/documents/Dulgosrocha_Programa_Investicii_2017.pdf

⁸ <https://www.mrrb.bg/bg/energiina-efektivnost/nacionalna-programa-za-ee-na-mnogofamilni-jilistni-sgradi/>

⁹ https://www.seea.government.bg/documents/BG_National_nZEB_Plan_BG.pdf

¹⁰ <https://www.eufunds.bg/archive2018/index.php/bg/programen-period-2014-2020/operativni-programi-2014-2020/itemlist/category/3304-operativna-programa-inovatzii-i-konkurentosposobnost-2014-2020>

¹¹ <https://www.me.government.bg/bg/pages/bg-04-programm-138.html>

I. НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ¹²

Националният план за действие по енергийна ефективност (Националният план/НПДЕЕ/Планът) 2014-2020 г. е разработен във връзка с изискванията на чл. 24, параграф 2 от Директива 2012/27/ЕС¹³ на Европейския парламент и на Съвета относно енергийната ефективност (Директива 2012/27/ЕС). Планът е изготвен в съответствие с Решение за изпълнение на Комисията от 22 май 2013 г. за определяне на образец за националните планове за действие в областта на енергийната ефективност (ЕЕ) в съответствие с Директива 2012/27/ЕС и съдържа всички изискуеми показатели в съответствие с приложение XIV, част 2 от Директивата. Планът е актуализиран през 2017¹⁴ г. и приет с Решение № 796 на Министерския съвет от 20.12.2017 г.

Планът формулира националната цел за ЕЕ до 2020 г. в размер на 716 ktоe/г. енергийни спестявания в крайното енергийно потребление (КЕП) и 1 590 ktоe/г. в първичното енергийно потребление (ПЕП), от които 169 ktоe/г. в процесите на преобразуване, пренос и разпределение в енергийния сектор.

Допълнителните енергийни спестявания в КЕП са определени при прилагането на силна политика по ЕЕ и оптимално усвояване на достъпните от различни източници в Република България допълнителни финансови средства от:

- европейски фондове и програми (за програмен период 2014-2020 г.);
- задължени лица (на базата на схемата на задълженията на търговците на енергия);
- частни инвестиции;
- държавния бюджет.

Приносът на тези финансови източници за изпълнение на националната цел за ЕЕ в КЕП за 2020 г. са съответно от:

- оптимално използване на достъпните финансови средства: 230 ktоe/г.
- изпълнение на Националната схема за задължения: 486 ktоe/г.

Националната цел за ЕЕ е изчислена на базата на изпълнението на посочените цели за енергийни спестявания и се дефинира като намаление на първичната енергийна интензивност (ПЕИ) на Република България за 2020 г. с 41% спрямо ПЕИ през 2005 г.

01. Анализ на тенденциите на потреблението на енергия в Република България

При изготвяне на анализа са използвани данни на Евростат и на Националния статистически институт (НСИ). През 2018 г. използваната от НСИ методология за изготвяне на енергийни баланси е променена и е напълно съгласувана с основните

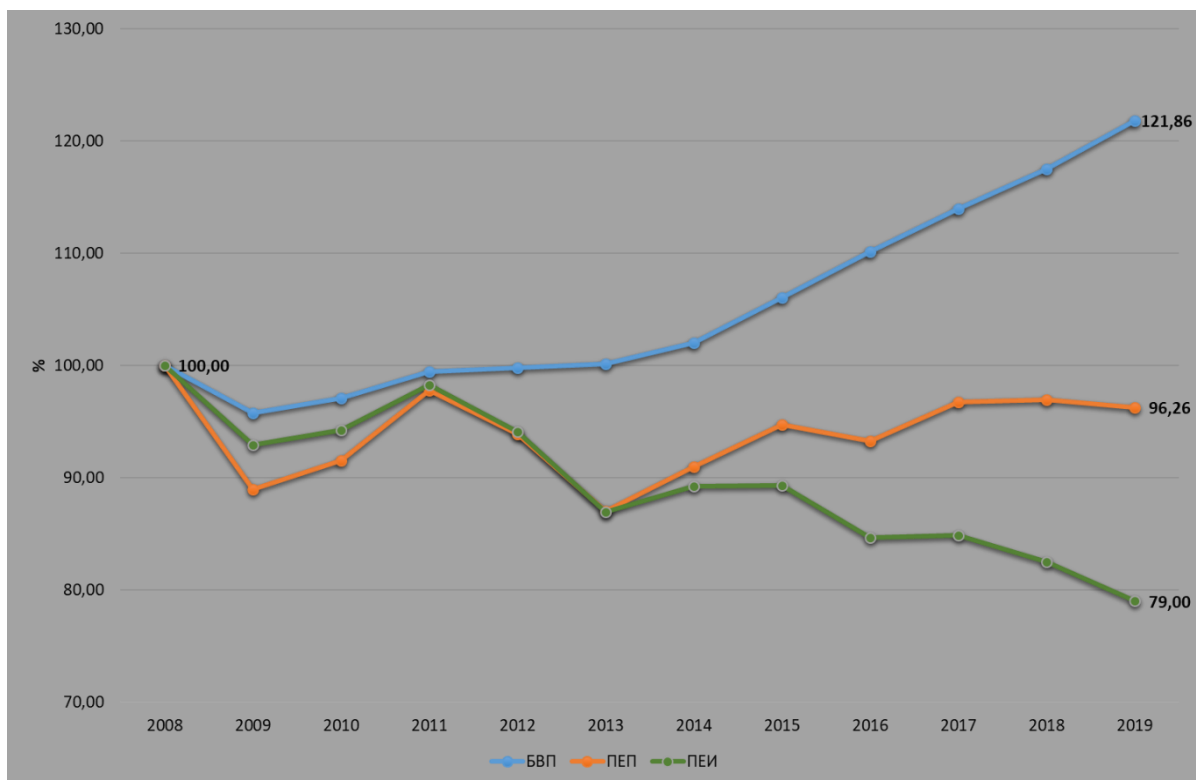
¹² https://www.seea.government.bg/documents/NEEAP_BG.pdf

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=celex:32012L0027>

¹⁴ http://www.seea.government.bg/documents/NPDEE_2017.pdf

препоръки на IRES (Международна препоръка за енергийната статистика). В тази връзка данните от настоящия анализ не са сравними с данните в Годишните отчети за изпълнение на НПДЕЕ през годините преди 2017 г.

(а) Първично енергийно потребление, първична енергийна интензивност

Фигура 1 Брутен вътрешен продукт, Първично енергийно потребление и Първична енергийна интензивност в периода 2008-2019 г., индекси 2008=100%. Източник: по данни на НСИ

На фиг. 1. са показани индексите на изменението на Брутния вътрешен продукт (БВП), ПЕП и ПЕИ в периода 2008-2019 г., като индексът през 2008 г. е приет за 100%.

След спад на БВП през 2009 г., следва период на сравнително устойчив ръст до 2019 г., когато БВП нараства с 21,9% в сравнение с 2008 г.

Първичното енергийно потребление (ПЕП) намалява през 2009 г. и 2013 г., когато достига най-ниското равнище за периода. В края на 2019 г. ПЕП остава с 3,3% по-ниско в сравнение с 2008 г.

През 2019 г., в резултат на ръста на БВП и намаляването на ПЕП, ПЕИ спада до 79% от нивото през 2008 г.

През 2019 г. БВП нараства с 3,7% в сравнение с предходната 2018 г., докато ПЕП намалява с 0,7 %. В резултат на ръста на БВП и намаляването на енергийното потребление през 2019 г. ПЕИ намалява с 4,3% в сравнение с 2018 г. - от 0,187 кгое/лв.2015 до 0,179 кгое/лв.2015. Това е продължение на благоприятната тенденция в сравнение с 2018 г., когато намалението на ПЕИ беше 2,8%.

Главните фактори, които определят изменението на ПЕП и ПЕИ са:

- Ефективността на преобразуване, пренос и разпределение на енергията от енергийния сектор до крайните потребители, което води до увеличаване на съотношението между крайно и първично енергийно потребление.
- Ефективността на използване на енергията от крайните потребители, което води до намаляване на Крайната енергийна интензивност (КЕИ).

Съотношение крайно/първично енергийно потребление:

Съотношението между КЕП и ПЕП зависи от ефективността на процесите на преобразуване, пренос и разпределение на енергията, от използването на енергия от някои възобновяеми източници (без биогорива), от вноса/износа на горива и електрическа енергия, от неенергийното потребление на горива и др.

Основните фактори, които оказват влияние върху ефективността в енергийния сектор през 2019 г. в сравнение с предходната година, са:

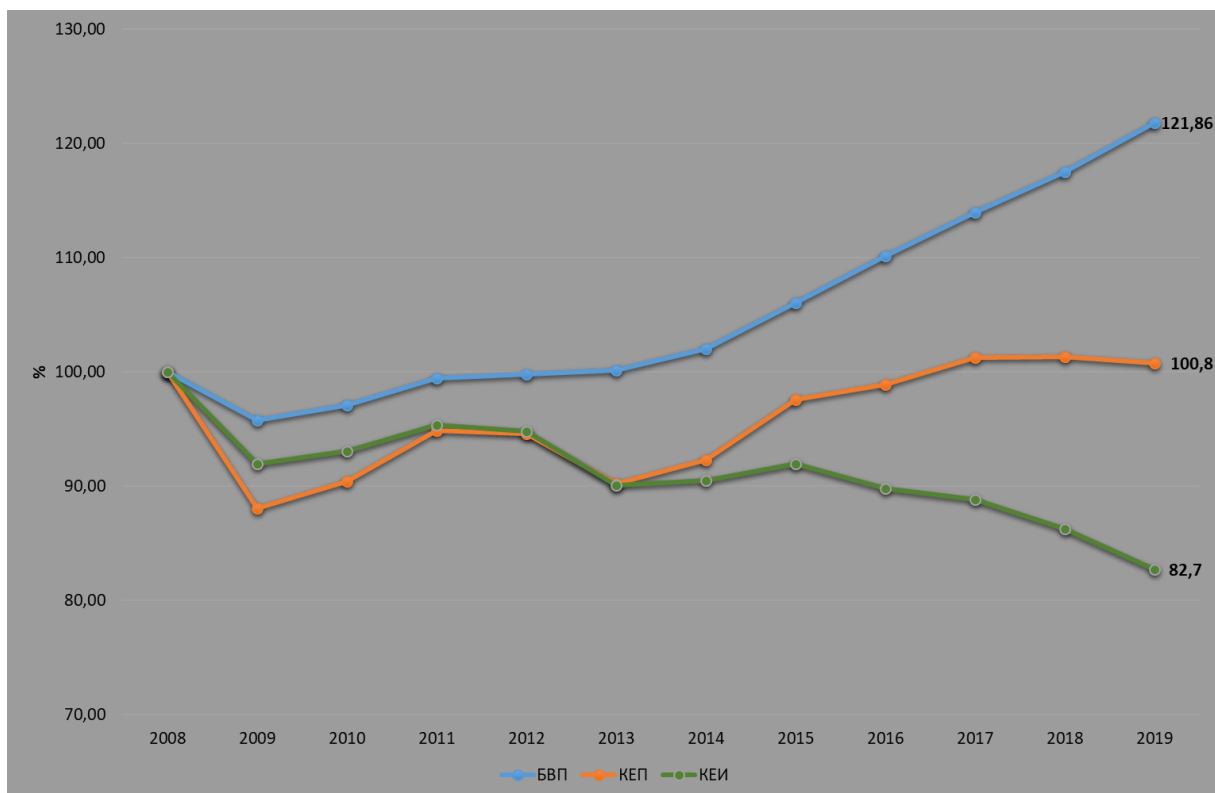
- Намаляване с 26% на нетния износ на електрическа енергия.
- Произведената енергия от ВИ (без биогорива) намалява с 20%, което се дължи на намаленото производство от водни електрически централи. Намаленото производство на енергия от ВИ води до увеличаване на загубите в енергийния сектор и съответно до намаляване съотношението между КЕП и ПЕП.
- Общо разходите за собствени нужди и загубите при разпределение в енергийния сектор през 2019 г. остават на нивото от предходната година, което означава, че ефективността в енергийния сектор не се променя.
- Крайното неенергийно потребление се променя незначително през 2019 г.

В резултат на въздействието на посочените по-горе фактори съотношението между КЕП и ПЕП през 2019 г. е 52,9% или остава практически на нивото на предходните две години (52,8 %).

Намаляването на загубите поради намаления износ на електрическа енергия през 2019 г. се компенсира от увеличените загуби поради намаляване на производство на енергия от ВИ.

Както през 2018 г., така и през 2019 г. намаляването на енергийната интензивност при първичното потребление се дължи изцяло на намаляване енергийната интензивност при крайното потребление.

(b) Крайно енергийно потребление, крайна енергийна интензивност

Фигура 2 Брутен вътрешен продукт, крайно енергийно потребление и крайна енергийна интензивност в периода 2008-2019 г., индекси 2008=100%. Източник: по данни на НСИ

За периода 2008–2019 г. КЕП рязко намалява и достига най-ниска стойност през 2009 г. В края на периода, през 2019 г., то остава практически на нивото на 2008 г. (само с 0,8% ръст)

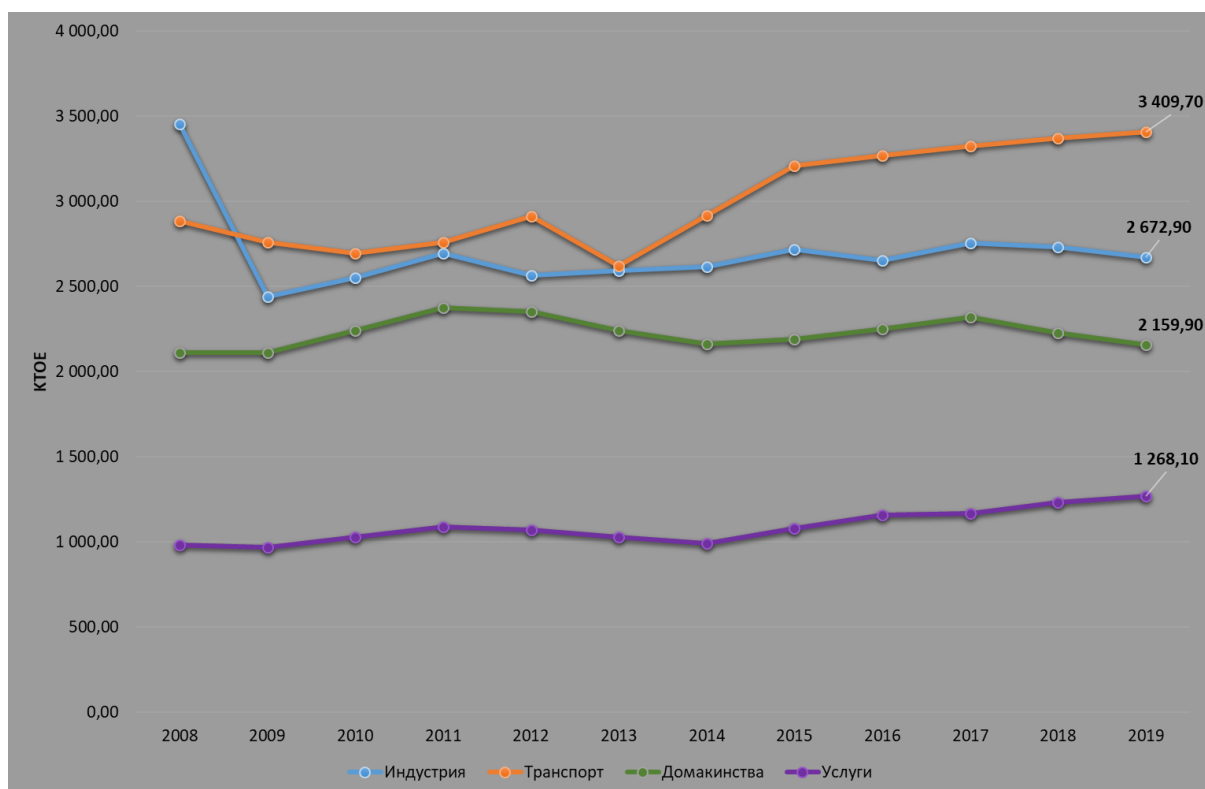
Ръстът на БВП през периода 2008-2019 г. е 21,9%, а КЕИ намалява с 17,3%.

През 2019 г., в сравнение с 2018 г., КЕП намалява с 0,5%, а КЕИ намалява значително - с 4,1% до 0,095 кгое/лв.2015.

През 2019 г., както през 2018 г., се наблюдават минимални структурни промени в дела на различните сектори при формиране на БДС, които не оказват съществено влияние за намаляване на КЕИ. Делът на най-енергоинтензивния сектор „Индустрия“ намалява от 26,4% през 2018 г. до 25,5% през 2019 г., а делът на сектора с най-ниска енергийна интензивност „Услуги“ нараства съответно от 68,8% до 69,7%.

Намаляването на КЕИ през 2019 г. се дължи изцяло на измененията на енергийната интензивност в отделните икономически сектори.

Изменението на КЕП по основните сектори, които потребяват енергия през периода 2008-2019 г., е показано на фиг. 3.

Фигура 3 Крайно енергийно потребление по сектори 2008-2019 г. Източник: по данни на НСИ

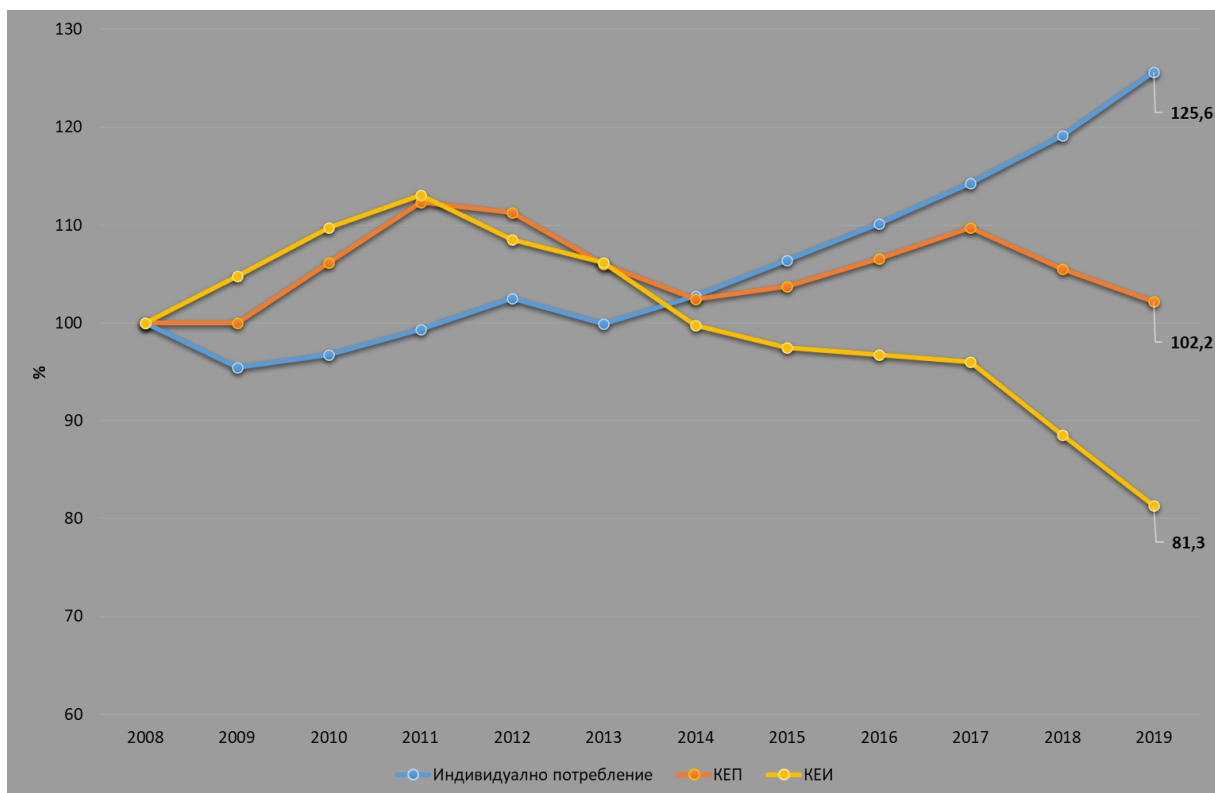
През периода 2008-2019 г. енергийното потребление намалява единствено в сектор „Индустрия“ (с 22,6%). В останалите сектори се наблюдава нарастване на потреблението, както следва:

- 2,2% ръст на потреблението в сектор „Домакинства“ ;
- над 18,2% ръст в сектор „Транспорт“, който от 2009 г. стабилно измества сектор „Индустрия“ като най-голям потребител на енергия;
- 29% ръст в сектор „Услуги“.

В сравнение с 2018 г. през 2019 г. потреблението на енергия нараства с 3% в сектор „Услуги“ и с 1,1% в сектор „Транспорт“.

В сектор „Индустрия“ потреблението намалява с 2,1%, а в сектор „Домакинства“ с 3,1%.

(с) Энергийно потребление на сектор „Домакинства“

Фигура 4 Индивидуално парично потребление, енергийно потребление и енергийна интензивност на индивидуалното потребление на сектор „Домакинства“ в периода 2008-2019 г., индекси 2008=100%.
Източник: по данни на НСИ

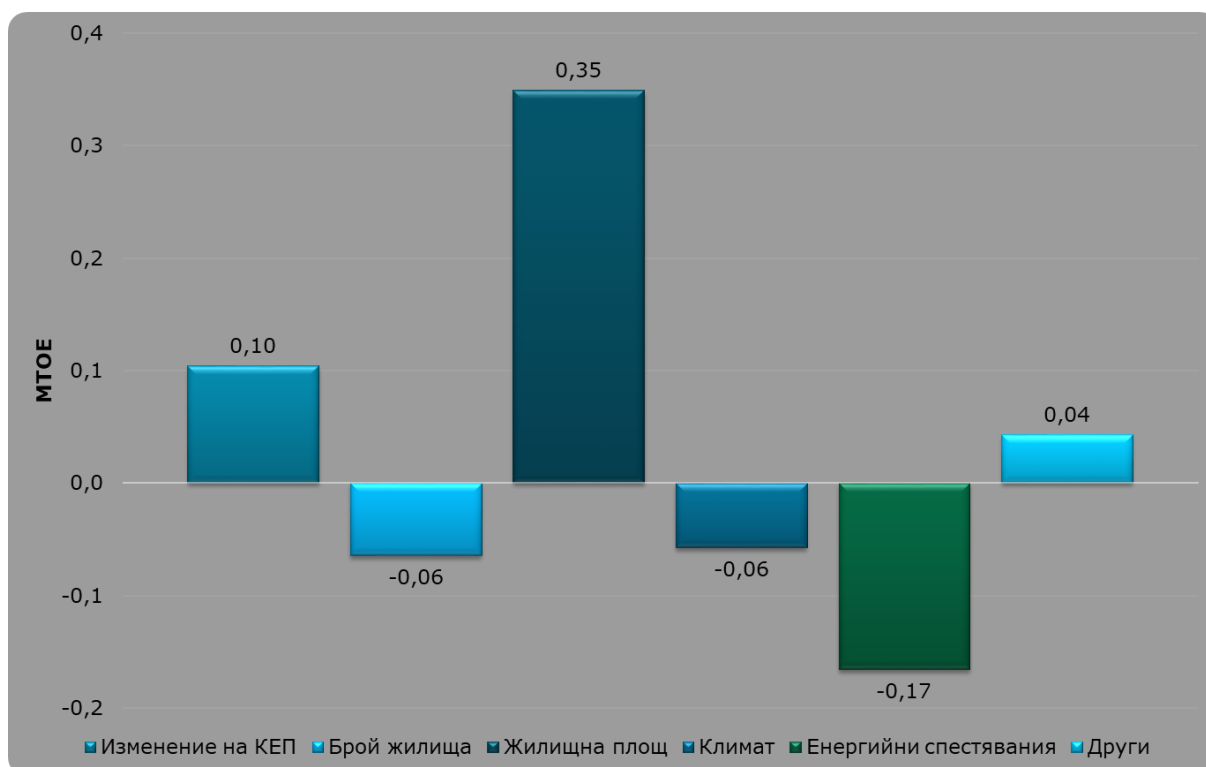
Енергийната интензивност в сектор „Домакинства“ се изчислява по отношение на ръста на индивидуалното парично потребление на домакинствата и също не може директно да бъде сравнявана с енергийната интензивност на секторите, които създават добавена стойност.

Тенденцията в паричното потребление на домакинствата през периода 2008-2019 г. е на устойчив ръст, като изключение са само 2009 г. и 2013 г. В края на периода, през 2019 г., паричното потребление на домакинствата е с 25,7% по-високо в сравнение с 2008 г.

Енергийното потребление расте достига максималната си стойност през 2011 г. В края на периода, през 2019 г., то е само 2,2% по-високо от това през 2008 г.

След 2011 г. енергийната интензивност на сектора намалява и през 2019 г. достига до 81,3% от нивото през 2008 г.

На фиг. 5. е показан декомпозиционния анализ на причините за изменение потреблението на енергия от домакинствата през периода 2008-2018 г.

Фигура 5 Причини за изменението на енергийно потребление на домакинствата през периода 2008-2018 г. Източник: Инструмент „Декомпозиционен анализ“ на ODYSEE-MURE

От показаните на фигурата данни за периода 2008-2018 г. могат да се направят следните изводи:

- Главната причина за ръст на потреблението е увеличената единична площ на жилище – 0,35 Mtoe.
- Енергийните спестявания в резултат на подобряване енергийната ефективност намаляват потреблението с 0,17 Mtoe.
- Броят на обитаваните жилища намалява поради намаляване на населението и ефектът е намаляване на потреблението с 0,06 Mtoe.
- Климатичните условия намаляват потреблението с 0,06 Mtoe.
- Други и неотчетени фактори увеличават потреблението с 0,04 Mtoe.

Под действието на посочените фактори КЕП на домакинствата расте минимално с 0,1 Mtoe през разглеждания период.

През 2019 г. в сравнение с 2018 г. се наблюдава:

- Ръст на паричното потребление с 5,4%.
- Спад на енергийното потребление с 3,1%.
- Намаляване на енергийната интензивност с 8,1%.

За втора поредна година енергийната интензивност по отношение на паричното потребление намалява значително, което е показател за повишена ефективност на използване на енергията от домакинствата.

(d) Енергийно потребление в сектор „Услуги“

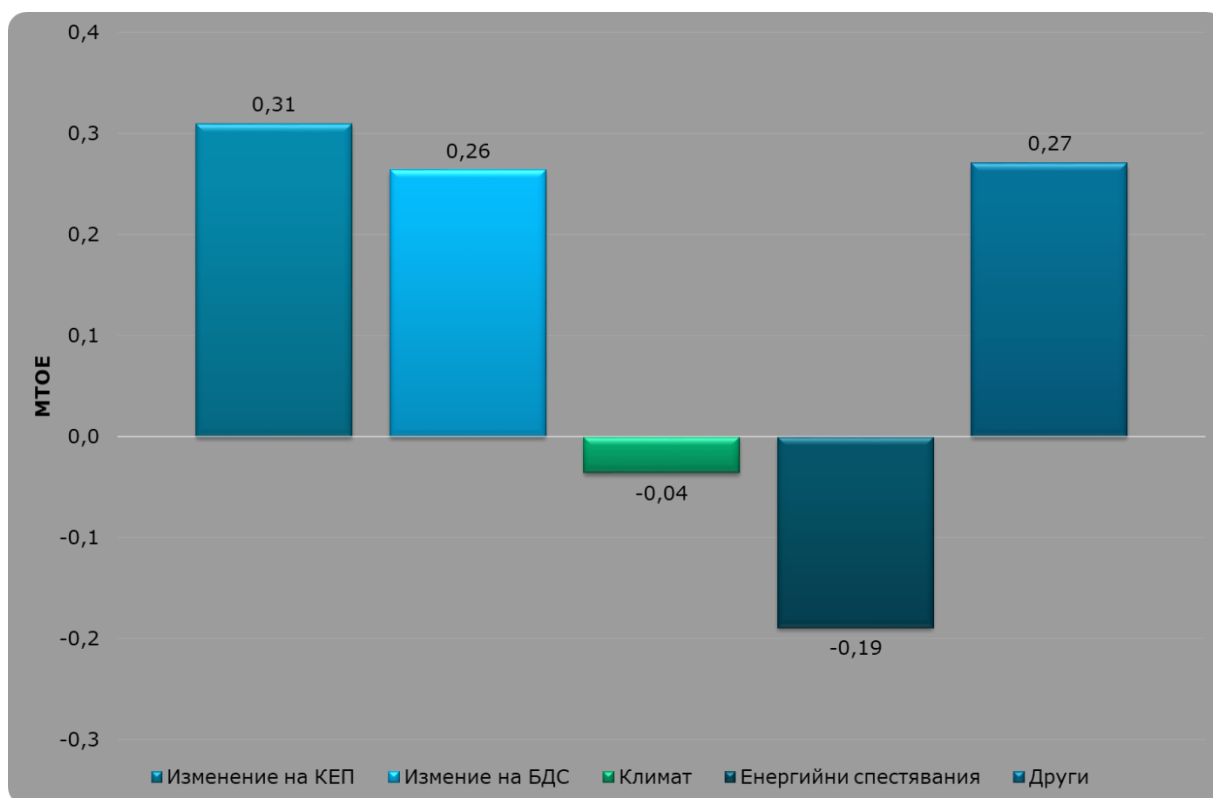
Фигура 6 Брутна добавена стойност, енергийно потребление и енергийна интензивност на сектор „Услуги“ в периода 2008-2019 г., индекси 2008=100%. Източник: по данни на НСИ

БДС и енергийното потребление в сектор „Услуги“ показват устойчива тенденция на значително нарастване през целия период от 2008 г. до 2019 г. и в края на периода БДС е по-висок с 30,6%, а КЕП с около 29,1%.

През 2019 г. енергийната интензивност остава практически на нивото от 2008 г. (98,9%).

Следва да се има предвид, че сектор „Услуги“ е с най-ниска енергийна интензивност - 6-7 пъти по-ниска от енергийната интензивност в сектор „Индустрия“.

На фиг. 7. е показан декомпозиционния анализ на причините за изменението потреблението на енергия в сектор „Услуги“ през периода 2008-2018 г.

Фигура 7 Причини за изменението на енергийно потребление на сектор „Услуги“ през периода 2008-2018 г. Източник: Инструмент „Декомпозиционен анализ“ на ODYSEE-MURE

От показаните на фигурата данни може да се направи следния анализ за периода 2008-2018 г.:

- Нарастването на стопанската активност (БДС) допринася за повишаване на КЕП с 0,26 Mtoe.
- Другите фактори включват повишаването на топлинния комфорт в сградите през зимата и лятото, увеличаването на потреблението на електрическа енергия за осветление. Тези фактори, заедно с неотчетените фактори, общо увеличават енергийното потребление с 0,27 Mtoe.
- Енергийните спестявания в резултат на подобряване на енергийната ефективност са единствения фактор, който намалява потреблението. Оценката на тези спестявания в разглеждания период е 0,19 Mtoe.
- КЕП на сектор „Услуги“ расте с 0,31 Mtoe.

През 2019 г. в сравнение с предходната 2018 г.:

- БДС нараства с 4,6%.
- Енергийното потребление расте с 3%.
- Съответното намаление на енергийната интензивност с 1,5%.

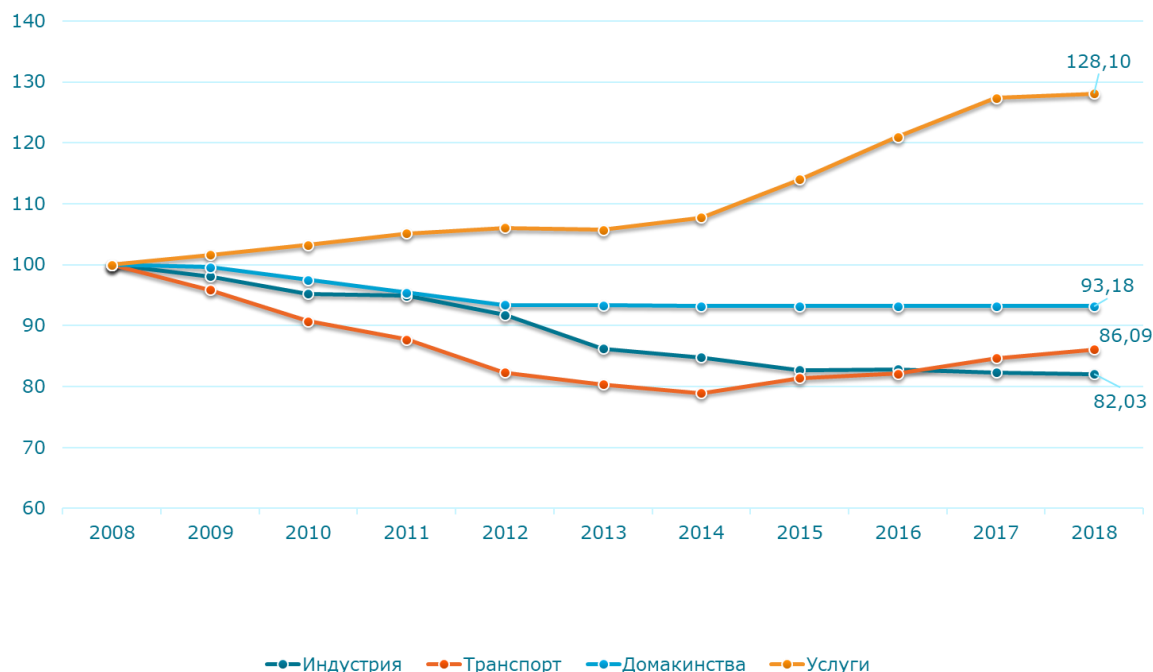
(е) Индекс за енергийна ефективност - ODEX

ODEX е индекс, създаден и използван в проекта [ODYSSEE-MURE](#), за измерване на напредъка на ЕЕ по сектори („Индустрия“, „Транспорт“, „Домакинства“ и „Услуги“). Целта е да се създаде индикатор, максимално изчистен от влиянието на структурните промени в отделните сектори.

За всеки сектор, индексът се изчислява като претеглена средна стойност на индикаторите за ЕЕ. Индикаторите за ЕЕ по сектори могат да бъдат: енергийна интензивност, специфично потребление на енергия и др. По-детайлна информация за начина на изчисление на ODEX може да бъде намерена в Методическия доклад [„Определяне на ODEX индикаторите в база данни ODYSSEE“](#), както и на [Интернет-страницата на АУЕР в рубрика „Проекти“](#).

ODEX дава по-добра възможност за оценяване на тенденциите в областта на ЕЕ за една година за всички сектори на икономиката, отколкото традиционно определяната енергийна интензивност в съответния сектор, тъй като индексът „изчиства“ ефекта на структурните промени върху потреблението на енергия и от други фактори, които не са свързани с ЕЕ (повишен топлинен комфорт, по-голям брой пътувания с лични автомобили и др.).

На фиг. 8. е показано изменението на индексите ODEX на основните сектори в КЕП в Република България за периода 2008-2018 г.

Фигура 8 Изменение на индекса ODEX по сектори в периода 2008-2018 г., индекси 2008=100%.
Източник: Проект [ODYSSEE-MURE](#)

Тенденциите на изменение на ЕЕ на базата на индекса ODEX за разглеждания период (2008-2018 г.) по сектори са:

- Най-голямо е повишаването на енергийната ефективност в сектор „Индустрия“ - с 18%. Индексът намалява до 82% от нивото му през 2008 г.
- В сектор „Транспорт“ ODEX намалява с близо 14%.
- В сектор „Домакинства“ индексът ODEX намалява с 6,8% и през 2018 г. е 93,2% от нивото му през 2008 г. Трябва да се има предвид, че метода за изчисляване на индекса не може да отчете такива важни фактори като повишаване нивото на топлинен комфорт в жилищата през зимата, нарастващата употреба на климатични инсталации през лятото и на електрически уреди, което оказва голямо влияние върху потреблението на енергия.
- Сектор „Услуги“ е със значително по-малък дял в КЕП и с най-ниска енергийна интензивност в сравнение с останалите сектори. В този сектор, също както и в сектор „Домакинства“, основен потребител са сградите, като измененията на нивото на топлинен комфорт в публичните сгради по същия начин не може да бъде отчетено с индекса ODEX. През разглеждания период тенденцията е неблагоприятна и единствено в този сектор индекса расте, като през 2018 г. надхвърля с 28% нивото си през 2008 г.

Този резултат показва, че ефектът от мерките за ЕЕ, насочени към публичните сгради, не компенсира ефекта от повишените нива на топлинен комфорт през зимата, на климатизация през лятото, осветление и т.н.

02. Оценка на напредъка при изпълнението на националната цел за енергийна ефективност

Оценката на енергийните спестявания от изпълнените мерки в НПДЕЕ по метода отдолу-нагоре е извършена след обработване на постъпилата информация, а именно:

- отчети за изпълнението на програмите по ЕЕ от органите на държавната власт и от органите на местното самоуправление по чл. 12 от ЗЕЕ;
- отчети за управлението за ЕЕ по чл. 63 от ЗЕЕ;
- реализирани дейности и мерки по схемата за задължения за ЕЕ;
- отчети на ведомства за изпълнение на мерки от НПДЕЕ през 2020 г.;
- резултати от обследвания на промишлени системи и сгради;
- резултати от проверки на котли и климатични системи;
- информация от различните финансиращи институции;
- официални интернет страници на съответните организации.

Отразените в настоящия анализ енергийни спестявания допринасят пряко за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и са начин за стимулиране на икономическия растеж и създаване на нови работни места. Постигнатите спестявания на енергия намаляват търсенето на конвенционални горива от внос и по този начин оказват благоприятен ефект върху намаляването на дефицита на търговския баланс.

Трябва да се има предвид, че много от мерките в НПДЕЕ могат да бъдат оценени едва след края на периода на неговото действие, т.е. реалният ефект от изпълнението на НПДЕЕ се очаква да е по-висок от определения в годишния отчет за изпълнението на НПДЕЕ през 2020 г.

Отчетът дава информация за хода на изпълнение на националната цел за ЕЕ, определена съгласно Директива 2012/27/ЕС.

Таблица 1 Изпълнение на националната цел за енергийни спестявания за периода 2014-2020 г.

	GWh/г.	ktoe
Национална цел 2014-2020 г.	8 325,6	716
Изпълнение 2020 г.	697,45	59,98
Изпълнение 2014-2020 г.	7 992,7	687,4
Степен на изпълнение на целта за периода 2014-2020 г.,%	96	

При оценка за резултата от горната таблица трябва да се вземе под внимание, че националната цел по Директива 2012/27/ЕС е определена с включено изпълнение на Националната кумулативна цел за енергийни спестявания по чл. 7 от Директивата. За периода 2014-2020 г. Република България изпълнява 91,2% от общата кумулативна цел за енергийни спестявания на страната в размер на 1 942,7 ktoe, като основен принос за нейното изпълнение имат алтернативните мерки, както и използваната от България дерогация по чл. 7 (8) от Директива 2012/27/ЕС.

03. ПРЕПОРЪКИ КЪМ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ ЛИЦА, ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПОЛИТИКИ И МЕРКИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ:

Дейности с краткосрочен хоризонт, които ще бъдат предприети от съответните отговорни лица и институции в страната с цел да се осигури изпълнението на националната цел за енергийни спестявания:

Национална схема за задължения за енергийна ефективност:

- Предприемане на стъпки за облекчаване на процедурите за доказване на енергийни спестявания, вкл. чрез изготвянето на допълнителни специализирани методики за улеснена оценка на енергоспестяващите ефекти от изпълняваните мерки по ЕЕ;

- Повишаване на информираността на търговците с енергия по отношение на ролята им като участници в схемата за задължения за ЕЕ; повишаване на осведомеността им по отношение на действащото законодателство в страната, възможностите за инвестиции в проекти за повишаване на ЕЕ, както и за ползите за развитието и разширяването на пазарните им позиции в страната.

Национални политики и мерки в НПДЕЕ:

- Необходимост от създаване на специализиран национален фонд, който да предоставя заемен ресурс и банкови гаранции за финансови институции за финансиране на проекти за повишаване на ЕЕ във всички сектори.
- Диференциране на интензитета на БФП при финансиране на проекти в сграден фонд за постигане на по-висок клас на ЕЕ и привличане на частни инвестиции в сградния сектор.
- Предприемане на стъпки за подобряване структурата на информацията, събирана и предоставяна от различните финансови механизми за повишаване на ЕЕ с акцент върху проследяването и оценката на индикатор „повишаване на енергийната ефективност“ при предоставяне на финансиране на енергоспестяващи мерки.
- Мобилизиране на усилията за прилагане на мерки за повишаване на ЕЕ в секторите „Транспорт“ и „Домакинства“, в които има значителен потенциал за реализиране на енергийни спестявания.
- Повишаването на общата осведоменост, не само на лицата с конкретни отговорности и задължения, но и на широката общественост по отношение на политиките, мерките и ползите от повишаването на ЕЕ, трябва да се възприеме като приоритет от всички участващи в процеса институции, организации и заинтересовани лица в страната.

II. Схемата за задължения за енергийна ефективност

2014-2020 г.

Отговорният орган за прилагане на Схемата за задължения за енергийна ефективност (СЗЕЕ) в България е Министерството на енергетиката, което определя общите условия. Схемата се управлява от Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР) - изпълнителна агенция към Министерството на енергетиката. Задължени лица са всички компании, продаващи енергия на крайни клиенти (с изключение на горивата за транспорт), както следва:

- крайни снабдители, доставчици от последна инстанция, търговци с издадена лицензия за дейността "търговия с електрическа енергия", които продават електрическа енергия на крайни клиенти повече от 20 GWh годишно;
- топлопреносни предприятия и доставчици на топлинна енергия, които продават топлинна енергия на крайни клиенти повече от 20 GWh годишно;
- крайните снабдители и търговци с природен газ, които продават на крайни клиенти повече от 1 млн. кубически метра годишно;
- търговци с течни горива, които продават на крайни клиенти повече от 6,5 хил. тона течни горива годишно, с изключение на горивата за транспортни цели;
- търговци с твърди горива, които продават на крайни клиенти повече от 13 хил. тона твърди горива годишно.

СЗЕЕ в комбинация с алтернативни мерки (АМ) е механизмът за постигане на Националната кумулативна цел за енергийни спестявания (НКЦЕС). Разликата между НКЦЕС за дадена година и прогнозните енергийни спестявания от прилагането на АМ за същата година се разпределя като годишни индивидуални цели на задължените лица, пропорционално на продадените от съответното задължено лице количества енергия на крайни клиенти през предходната година.

За периода 2014 – 2020 г. НКЦЕС е 506,3 ktоe/год., от които 345,06 ktоe/год. би следвало да се осигурят именно чрез СЗЕЕ.

Съгласно Национален план за действие по ЕЕ 2014-2020 г. - Нови икономии ежегодно от 1 януари 2014 г. до 31 декември 2020 г. в размер на 1,5 % от обема на годишните продажби на енергия на крайни клиенти, осреднени за последния тригодишен период преди 1 януари 2013 г.

Таблица 2 Националната кумулативна цел за България за периода 2014 – 2020 г., ktоe

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
2014	61,7	61,7	61,7	61,7	61,7	61,7	61,7
2015		61,7	61,7	61,7	61,7	61,7	61,7
2016			75,2	75,2	75,2	75,2	75,2
2017				75,2	75,2	75,2	75,2

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
2018					77,1	77,1	77,1
2019						77,1	77,1
2020							78,3
Общо годишни спестявания	61,7	123,4	198,6	273,8	350,9	428	506,3
Национална кумулативна цел 2014-2020	1 942,7						

Изискванията към задължените лица се основават на следните основни принципи:

- Енергийни спестявания **само** в крайното енергийно потребление
- Постигане на годишни енергийни спестявания от **нови** енергоспестяващи мерки;
- Независимо доказване на енергийните спестявания от квалифицирани енергийни одитори;
- Заявяване на Удостоверение за енергийни спестявания.

Задължените лица могат да постигнат целта си сами, като сключват договори с трети страни (напр. ЕСКО), сключват споразумения с други задължени страни (напр. сделки с енергийни спестявания) или да направят вноски във Фонда за енергийна ефективност и възобновяеми източници (ФЕЕВИ), като тази последна опция никога не е била използвана от задължени лица. Икономииите на енергия могат да бъдат прехвърлени и към други задължени лица в случай на превишаване на индивидуалната цел.

Задължените лица трябва да изпълнят задълженията си до края на 2020 г. Прехвърлянето на енергийни спестявания между отделните години са разрешени единствено в рамките на периода 2014-2020. Предвижда се административно наказание, което не отменя задължения, в случай на неизпълнение на годишната цел на задължените лица.

Действията за енергийна ефективност са допустими във всички сектори (вкл. Транспорт). Допустимите мерки са определени със специална наредба към Закона за ЕЕ. Действията могат например да се извършват чрез енергийни услуги (например енергийни одити, енергиен мениджмънт, инспекция на котли) и повишаване на осведомеността (за домакинствата).

Икономииите на енергия се доказват или с енергиен одит, направен след изпълнение на действията, или чрез използване на една от около 45 стандартизирани методики, приети от Министерството на енергетиката.

СЗЕЕ не включва разпоредби, свързани с енергийната бедност.

За периода 2014-2020 г. индивидуалните цели на задължените лица се отчитат чрез процедура по доказване на постигнатите енергийни спестявания и последващо издаване на удостоверения за енергийни спестявания по реда на ЗЕЕ и наредбите към

него. Информация за текущото изпълнение на индивидуалните цели за енергийни спестявания от задължените лица се публикува на интернет страницата на АУЕР: Регистър на задължените лица. В оценката на изпълнението на Националната схема за задължения се отразяват само доказаните енергийни спестявания от лицата с индивидуални цели.

През разглеждания период АУЕР положи големи усилия за повишаване на информираността на задължените лица по отношение на задълженията им по ЗЕЕ и за възможностите за тяхното изпълнение. В рамките на широка информационна кампания, бяха организирани голям брой секторни срещи със задължените лица. Агенцията участва активно в събития, на които схемата за задължения беше подробно разяснявана на всички заинтересовани страни. На интернет страницата на АУЕР се публикува текущо разяснителна информация в помощ на задължените лица.

Обобщена оценка на Схемата за задължения за енергийна ефективност за периода 2014 – 2020 е представена в таблица 3.

Таблица 3 Обобщена оценка на Схемата за задължения за енергийна ефективност за периода 2014 – 2020

Година	2014			2015			2016			2017			2018			2019			2020		
	Годишни спестявания	Нови спестявания	Общо годишни спестявания	Кумулативни спестявания	Нови спестявания	Общо годишни спестявания	Кумулативни спестявания	Нови спестявания	Общо спестявания	Кумулативни спестявания	Нови спестявания	Общо спестявания	Кумулативни спестявания	Нови спестявания	Общо спестявания	Кумулативни спестявания	Нови спестявания	Общо спестявания	Кумулативни спестявания		
ktoe	14,9	8,1	23	37,9	25	48	85,9	16,89	64,89	150,79	18,97	83,86	234,7	11,26	95,13	329,78	12,74	107,87	437,65		

От таблицата е видно, че чрез СЗЕЕ за периода 2014 – 2020 г. са постигнати спестявания в размер на 107,87 ktoe/год., което е около 31% от очакваните 345,06 ktoe/год.

2021 – 2030 г.

За следващия период 2021-2030 г. Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България предвижда запазване на същия модел – Схема за задължения и алтернативни мерки, но се планира дялът на АМ да бъде по-висок, като се използват ресурси от всички налични национални и оперативни програми. В ИНПЕК¹⁵ е заложен дял на Схемата за задължения в размер на 16% от Националната кумулативна цел по чл. 7 от Директивата.

¹⁵ <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1301>

Изискванията на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност, изменена с Директива (ЕС) 2018/2002¹⁶ са транспонирани чрез Закона за изменение и допълнение на Закона за енергийната ефективност (ЗИД на ЗЕЕ), обнародван в Държавен вестник, бр. 21 от 12.03.2021 г.

За периода 2021-2030 г. е въведена Национална кумулативна цел за енергийни спестявания, чрез постигане на нови икономии ежегодно в размер на 0,8% от годишното крайно енергийно потребление (включително в сектор Транспорт), осреднено за последния тригодишен период преди 1 януари 2019 г. Националната цел на страната е определена в Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Р България. Националната кумулативна цел се изпълнява чрез комбинация от въвеждане на схема за задължения за търговците с енергия и алтернативни мерки. Целта за енергийни спестявания се разпределя между следните задължени лица:

- крайни снабдители, доставчици от последна инстанция, търговци с издадена лицензия за дейността "търговия с електрическа енергия", които продават електрическа енергия на крайни клиенти повече от 20 GWh годишно;
- топлопреносни предприятия и доставчици на топлинна енергия, които продават топлинна енергия на крайни клиенти повече от 20 GWh годишно;
- крайни снабдители и търговци на природен газ, които продават на крайни клиенти повече от 10 GWh годишно;
- търговци на течни горива, които продават на крайни клиенти повече от 2000 тона течни горива годишно;
- търговци на твърди горива, които продават на крайни клиенти повече от 13 хил. тона твърди горива годишно.

Националната кумулативна цел за България за периода 2021 – 2030 г. е представена в таблица 4.

Таблица 4 Националната кумулативна цел за България за периода 2021 – 2030 г.

Година	Годишни енергийни спестявания в крайното потребление, ktoe								Общо годишно
2021	69,2								69,2
2022	69,2	69,2							138,4
2023	69,2	69,2	74,05						212,45
2024	69,2	69,2	74,05	74,05					286,5
2025	69,2	69,2	74,05	74,05	92,0				378,5
2026	69,2	69,2	74,05	74,05	92,0	92,0			470,5
2027	69,2	69,2	74,05	74,05	92,0	92,0	92,0		562,5

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A32018L2002>

2028	69,2	69,2	74,05	74,05	92,0	92,0	92,0	92,0		654,5
2029	69,2	69,2	74,05	74,05	92,0	92,0	92,0	92,0	92,0	746,5
2030	69,2	69,2	74,05	74,05	92,0	92,0	92,0	92,0	92,0	838,5
ОБЩО кумулативни спестявания за периода 2021-2030 г.										4 357,55

Очакваните нови годишни спестявания на енергия в крайното енергийно потребление, постигнати чрез СЗЕЕ, разпределени по години са:

- 11,07 ktoe/г. (2021-2022);
- 11,85 ktoe/г. (2023-2024);
- 14,72 ktoe/г. (2025-2030).

Очаквани кумулативни спестявания в крайното енергийно потребление за периода 2021 – 2030 са 697,21 ktoe.

Фигура 9 Задължения за икономии на енергия – сравнение на периодите

Основа препоръка за гарантиране изпълнението на целите е да се въведе практически функционираща система от стимули и наказания по отношение на задължените лица. От друга страна, ползите от СЗЕЕ следва да бъдат операционализирани чрез осигуряване на възможност на задължените лица да реализират доходи от инвестициите си. Повишаването на информираността на задължените лица би следвало да продължи със същите темпове, като се направи списък с добри практики от реално изпълнени проекти с цел подпомагане взимането на решения. В допълнение, приложението на схемата би могло значително да се улесни на европейско равнище, ако резултатите от инвестициите на задължените лица в инсталации за производство на възобновяема енергия за собствено потребление бъдат признати като принос към изпълнението на националната кумулативна цел за енергийна ефективност.

III. НАЦИОНАЛНА ДЪЛГОСРОЧНА ПРОГРАМА ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МЕРКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СГРАДИТЕ ОТ ОБЩЕСТВЕНИЯ И ЧАСТНИЯ НАЦИОНАЛЕН ЖИЛИЩЕН И ТЪРГОВСКИ СГРАДЕН ФОНД 2016-2020 Г.¹⁷

Националната програма е приета с Решение № 796 на Министерския съвет от 20.12.2017 г. и е приложение към актуализирания през 2017 г. НПДЕЕ¹⁸. Документът е стратегически с основна цел създаване на устойчив модел на управление на ЕЕ в Република България чрез прилагане на ефективни, интегрирани и насочени към устойчиво развитие политики, гъвкави финансови механизми и успешни практики за достигане на високо национално ниво на енергийни спестявания с грижа към хората и качеството на техния живот, намаляване на въглеродните емисии в атмосферата и съхранение на енергийните ресурси на страната.

Главната цел на програмата е определена по следния начин:

Създаване на устойчив модел на управление на енергийната ефективност в България чрез прилагане на ефективни, интегрирани и насочени към устойчиво развитие политики, гъвкави финансови механизми и успешни практики за достигане на високо национално ниво на енергийни спестявания с грижа към хората и качеството на техния живот, намаляване на въглеродните емисии в атмосферата и съхранение на енергийните ресурси на България.

Определени са и четири специфични цели, както следва:

1. Привличане на частния капитал за повишаване на енергийната ефективност чрез осигуряване на правилно функциониране на вътрешния пазар на енергоефективни услуги при крайните потребители на енергия в сгради;
2. Повишаване енергийната ефективност на сградите от обществения и частния национален жилищен и търговски сграден фонд до високо национално ниво на енергийни спестявания, чрез мащабно прилагане на мерки за подобряване на нивото на високоефективни технологии;
3. Осъществяване на ефективен национален мониторинг на енергийните и екологичните характеристики на сградите в България, чрез прилагане постиженията на българската наука и успешни европейски и световни практики в областта на енергийната ефективност на сгради;

¹⁷ https://www.seea.government.bg/documents/Dulgosrocha_Programa_Investicii_2017.pdf

¹⁸ http://www.seea.government.bg/documents/NPDEE_2017.pdf

4. Разработване на национален механизъм за устойчив поведенчески модел на крайните потребители за ефективно използване на енергията в сгради.

В програмата са изчислени и анализирани икономически ефективни сценарии за подобряване енергийните характеристики на сградите. Оценката е извършена на базата на количествена оценка на енергийните, екологичните и финансовите показатели, отразяващи ползите и разходите, получена чрез моделно изследване и последващ икономически анализ (по методологичната рамка на Регламент 244/2012/ЕС) на референтни сгради от 11 категории (жилищни сгради, административни сгради, хотели, здравни заведения, търговски сгради и др.). При изготвянето на сценариите са взети предвид различни условия като климатични фактори, стойности на лихвени проценти, повишаване на цени на продуктите и на енергията.

В резултат на извършеното симулационно изследване и икономическия анализ на глобалните разходи, са определени границите на необходимите инвестиции (без ДДС) за прилагането на енергоспестяващи мерки, с цел достигане на изискванията на клас В, както и екологичните им характеристики, а именно:

- Необходими инвестиции за достигане на изискванията за клас В: 100-200 лв./m² РЗП;
- Спестяване на емисии CO₂ от обновена сграда спрямо базовата линия от 1999 г.: 11-19 kg CO₂/m² РЗП.

На база извършения анализ за изпълнение през периода 2016-2020 г. е приет сценарият (сценарий А2 от Националната програма), както следва:

- За сгради държавна и общинска собственост, обновяване на 5% от необновената към 1 януари 2016 г. РЗП;
- За жилищни сгради, обновяване на 1% от необновената към 1 януари 2016 г. РЗП;

Според анализите в програмата, изпълнението на тези цели би подпомогнало изпълнението на националната цел за ЕЕ с 39,66%.

Анализите на изпълнението на мерките за ЕЕ от различните групи собственици на сгради са посочени в оценката на ефекта в реализирани спестявания на енергия към отчета на НПДЕЕ. Трябва да отбележи, че въпреки интензивните публични инвестиции, развитието не следва разработените сценарии, тъй като обновяването на сградите най-често продължава да следва минимално изискуемия клас С, а не заложения в програмата клас В.

За постигането на общата и специфичните цели на програмата са заложили 17 мерки в контекста на държавната политика за енергийна ефективност, като сред тях има такива, които продължават да стоят на дневен ред, като например

- Разширяване дейността на общинските енергийни центрове/експертни съвети с дейности по мониторинг на резултатите от изпълнени проекти за енергийна ефективност на територията на съответната община
- Въвеждане на иновативен подход за разработване, поддържане и обновяване на ефективна и единна електронна база данни за енергийните характеристики

на сградите в България за целите на разработване и отчитане на национални планове и програми.

- Цялостно и по единен начин обновяване на базата данни за енергийните характеристики на държавни, общински и жилищни сгради в България.
- Разработване на концепция за финансиране на Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради в България на следващ етап от развитие на програмата с акцент върху пазарни принципи на финансиране
- Продължаващо обучение за потребители, строители, архитекти, инженери, консултанти по енергийна ефективност, монтажници на строителни елементи и инсталации в сгради с цел популяризиране на достъпните механизми за енергийна ефективност, финансовата и правната рамка в България.
- Включване на жилищните сгради в схемата за задължително сертифициране за енергийна ефективност, както и извършване на други законодателни промени, водещи до по-правилно и ефективно прилагане на европейското право по енергийна ефективност в България.
- Въвеждане на енергиен мениджмънт в централните ведомства на изпълнителната власт, в областните администрации и общините.
- Разработване и изпълнение на Национална програма за устойчив поведенчески модел на крайните потребители за ефективно използване на енергията в сгради.
- Промяна в данъчната политика, изразяваща се в обвързване на данък сгради с постигнатите енергийни характеристики: сгради с нисък клас на енергопотребление имат по-висок данък, а сгради с по-висок енергоефективен клас на енергопотребление имат по-нисък данък върху недвижимия имот.

В допълнение, програмата изброява редица финансови инструменти за стимулиране на частните инвестиции в сградното обновяване, много от които все още не са намерили приложение, особено в жилищния сектор. Сред тези инструменти са

- финансиране (10-20 % от стойността) на технология с доказан енергоспестяващ ефект, която осигурява на сградата енергопотребление близко до нулево (клас А и най-малко 55 % оползотворяване на енергия от възобновяеми източници). Мярката е подходяща за прилагане в съществуващи сгради с над 30-годишен експлоатационен живот, които при обновяването им с прилагане на енергоспестяващи мерки достигат по-високо ниво на енергийна ефективност от минималните изисквания.
- Прилагане на механизъм „Изгодни кредити за високо енергийно ефективни сгради (единични къщи или апартаменти)”. Механизмът е приложим както за нови, така и за съществуващи сгради и може да се осъществи през банкови институции или директно от инвеститори. Механизмът има успех в случаите, в които лихвата върху стойността на кредита е обвързана с нивото на енергийна ефективност в сградата, т.е. колкото по-добри са енергийните характеристики на дадена сграда, толкова по-благоприятни са условията по кредитирането;
- Целеви кредитни линии за проекти за опазване на околната среда, енергийна ефективност и възобновяеми източници;

- Разширяване на финансовия портфейл на Фонда за енергийна ефективност и възобновяеми източници с нови пакети за финансиране на проекти за енергоспестяване в сгради;
- Създаване на общински фондове за енергийна ефективност.
- Договори с гарантиран резултат (все още без реално приложение в жилищния сектор)

Особен акцент в програмата е разделът „От безвъзмездна финансова помощ към прилагане на финансови механизми за финансиране на енергийна ефективност в жилищния сектор“, в който детайлно и аргументирано се описват ползите и негативните ефекти от практиката на 100-процентово безвъзмездно финансиране и се идентифицират възможностите за социално приемлив преход към по-устойчиви форми на стимулиране на сградното обновяване. Изрично се определят и етапи на намаляване на интензитета на безвъзмездната помощ в НПЕЕМЖС:

„Програмата постепенно ще върви до 2020 г. в посока намаляване на процента на БФП – съответно 75 %, 50 %, 25 %. Като част от реализацията на подобен подход следва да бъде включен и социален механизъм за неплатежоспособните собственици в една жилищна сграда, които да имат възможност да получават 100 % или 90 % БФП при определени социални критерии“.

Отбелязано е, че подобен подход с намаляващ процент на БФП следва да бъде комбиниран постепенно и с надлежни данъчни облекчения/стимули, като например нисколихвени кредити – финансови средства предварително изплатени на собствениците/СС, които се връщат съгласно предварително определен график, с комбинация от гаранции, осигуряващи защита на заемодателите (банки), че предоставеният от тях капитал ще бъде изцяло или частично възстановен, ако кредитополучателят не може да покрие задълженията си.

Въпреки редица правилни постановки и идентифицирани политически мерки и инструменти, програмата не успява да изпълни напълно поставената стратегическа цел за създаване на „устойчив модел на управление на енергийната ефективност в България чрез прилагане на ефективни, интегрирани и насочени към устойчиво развитие политики, гъвкави финансови механизми и успешни практики за достигане на високо национално ниво на енергийни спестявания“. Това се отнася и до четирите специфични цели по отношение на привличане на частния капитал, постигане на амбициозни равнища на енергийни спестявания, мониторинг на резултатите и поведенческа промяна сред крайните потребители. Основна причина за това е наследството от НПЕЕМЖС, която, въпреки безспорните си предимства по отношение на повишаване на разбирането на ползите от енергийната ефективност, предлага механизъм, който не позволява привличане на частни инвестиции и постигане на високи енергийни цели, и не включва компоненти за мониторинг на резултати и комуникация с крайните потребители. Трансформирането на този механизъм остава основното предизвикателство и в следващия планов период, като много от заложените политики и мерки в Националната дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществените и частния национален жилищен и търговски сграден фонд 2016-2020 г. продължават да са актуални и подлежащи на изпълнение.

IV. НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ НА МНОГОФАМИЛНИ ЖИЛИЩНИ СГРАДИ¹⁹

Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради (Програмата/НПЕЕМЖС) е насочена към обновяване на многофамилни жилищни сгради.

В Програмата са заложили следните цели:

- По-високо ниво на енергийната ефективност на многофамилните жилищни сгради и намаляване на разходите за енергия, с цел да бъде достигнат най-малко изискуемият, съгласно законодателството, клас на енергопотребление „С“ за жилищните сгради;
- Подобряване на експлоатационните характеристики, с цел удължаване на жизнения цикъл на сградите - НПЕЕМЖС предлага комплексен набор от инженерингови взаимно-обвързани дейности за енергийно обновяване на многофамилните жилищни сгради;
- Осигуряване на по-добри условия на живот на гражданите, топлинен комфорт и по-високо качество на жизнената среда

Програмата е Алтернативна мярка 2 от схемата за задължения за ЕЕ, определена съгласно изискванията на чл. 7 от Директива 2012/27/ЕС (виж т. 3.1.1 от НПДЕЕ).

Допустими за участие по Програмата са всички 265 общини в България, като дейности се осъществяват в рамките на 143 общини. БФП до 100% могат да получават сдружения на собствениците, регистрирани по Закона за управление на етажната собственост, в допустимите за финансиране сгради. От въведените в експлоатация 1931 многофамилни жилищни сгради най-много са в градовете Бургас (236), Благоевград (189), София (119) и Хасково (100).

¹⁹ <https://www.mrrb.bg/bg/energijna-efektivnost/nacionalna-programa-za-ee-na-mnogofamilni-jilistni-sgradi/>

Таблица 5 Обобщени данни за изпълнението на програмата към 31.12.2020 г.:

Таблица 6 Информация за обновени сгради по НПЕЕМЖС, въведени в експлоатация през 2020 г.:

Описание на изпълнението към 31.12.2020 г. и оценка на ефекта

А. Обща информация за НПЕЕМЖС	
Сключени договори за финансиране между община, областен управител и ББР, бр.	2 022
Очаквана подобрена жилищна инфраструктура (за всички 2 022 сгради), РЗП, м ² .	11 538 597
Жилища, които ще бъдат обновени (за всички 2 022 сгради), бр.	136 104
Очаквано спестяванена енергия от обновените жилищни сгради (за всички 2 022 сгради), MWh/г	975 000
Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове (за всички 2 022 сгради), ktCO ₂ /г	327
Б. Обща информация за изпълнението на програмата към 31.12.2020 г.	
Сгради със започнати дейности, бр.	2 010
Обновени сгради, бр.	1 921
Сгради в процес на строителство, бр.	16
Сгради със сключени договори за инженеринг без започнати дейности СМР, след извършени обследвания, бр.	16
В. Информация за сгради въведени в експлоатация към 31.12.2020 г.	
Обновени сгради, бр.	1 921
Подобрена жилищна инфраструктура, кв.м РЗП	10 855 018
Обновени жилища, бр.	128 439
Очаквана икономия на енергия от обновените жилищни сгради, MWh/г.	922 300
Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове, ktCO ₂ /г.	313
Стойност на всички дейности по сградите, млн. лв.*	1 931,68

* Стойността на всички дейности по сградите включва както инвестицията за строително монтажните дейности, така и инвестициите за техническо и енергийно обследване, проектиране, оценка на съответствието, строителен и авторски надзор, инвеститорски контрол.

Източник: МРРБ за нуждите на Годишен отчет за изпълнението на НПДЕЕ през 2020 г.

Обновени сгради, бр.	101
Подобрена жилищна инфраструктура, кв.м. РЗП	684 387
Обновени жилища, бр.	7 850
Очаквана икономия на енергия от обновените жилищни сгради, MWh/годишно	53 700
Очаквано намаляване на емисиите на парникови газове, ktCO ₂ /годишно	20
Стойност на всички дейности по сградите, лв.	106 386 359

Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради е безспорно най-популярната мярка в тази област, която имаше безспорен ефект върху осведомеността на българските граждани за ползите от енергийната ефективност. Периодът ѝ на изпълнение до момента позволи да бъдат идентифицирани някои несъвършенства, които могат да бъдат обект на дискутиране и подобряване в продължението на Програмата, като например:

- ограниченият обхват: при 66 865 многофамилни жилищни сгради, нуждаещи се от обновяване, средствата достигат до едва около 2000;
- блокиращият ефект спрямо частната инициатива: при наличие на 100-процентно безвъзмездно финансиране, няма как да се очаква да бъдат прилагани алтернативни мерки с мобилизиране на частен ресурс
- заложеният като минимална цел клас на енергопотребление на сградите С, който не позволява постигане на оптимални енергийни спестявания и екологични резултати;
- липсата на системен мониторинг на постигнатите резултати след изпълнение на мерките;
- липсата на финансов ресурс за повишаване на административния и професионалния капацитет за изпълнение на програмата;
- липсата на финансов ресурс и системен подход за комуникация с гражданите и осъществяване на трайна положителна промяна на техните нагласи и поведение.

За преодоляване на тези недостатъци са приложими редица мерки, голяма част от които са идентифицирани както в Националната дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществения и частния национален жилищен и търговски сграден фонд 2016-2020 г., така и в актуалната Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г. Тези мерки са насочени в следните основни области:

- Преминаване към модел на финансиране с постепенно увеличаване на самоучастието на собствениците на сградите, в т.ч. използване на публичните ресурси за разработване на финансови инструменти, с които да се насърчава все по-голямо самоучастие и постигане на все по-високи енергийни спестявания и екологични ефекти.
- Активно прилагане на заложените в Закона за енергийна ефективност схеми за насърчаване, в т.ч. договори с гарантиран резултат и удостоверения за енергийни спестявания, както и на нови инструменти, заложен в Дългосрочната национална стратегия за обновяване, като зелени ипотeki, общински гаранционни фондове, финансиране чрез битовите сметки и местните данъци.
- Разработване на механизми за включване на уязвимите домакинства в програмите за енергийна ефективност.
- Стимулиране изпълнение на проекти за цялостно сградно обновяване с включени мерки по сградната обвивка и сградните системи и приоритетно използване на енергия от възобновяеми източници.
- Въвеждане на задължително изискване за постигане на разходно-оптимални равнища на енергийна ефективност в целия жизнен цикъл на предложените енергоспестяващи мерки.
- Въвеждане на професионално управление на жилищните сгради с оглед на по-нататъшно подобряване и поддържане на жилищните сградни фондове.
- Постепенно преминаване на управлението на проектите от общините към асоциации на собственици и сертифицирани професионални ръководители на проекти.
- Приложение на системи за контрол на качеството и мониторинг на резултатите на всички етапи от инвестиционния процес с активното участие на собствениците на сградите.
- Подкрепа на мерки за интензивно обучение на участващите в инвестиционния процес, включително по отношение на дигитализацията и управлението на проектите.
- Създаване на електронен регистър за дигитални сградни дневници за по-добро обновяване, подбор на бенефициентите и отчитане на резултатите от мерките по обновяване на сградния фонд.
- Провеждане на комуникационна кампания за разясняване на многобройните ползи от енергийната ефективност за крайните потребители.

Разработването и прилагането на политики, конкретни насърчителни мерки и ефективни инструменти в тези насоки ще бъде и основна задача на кръглите маси за инвестиции в енергийна ефективност на проекта BeSMART.

V. НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА СГРАДИ С БЛИЗКО ДО НУЛЕВО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ЕНЕРГИЯ 2015-2020 Г.²⁰

Националният план за сгради с близко до нулево потребление на енергия 2015 г. – 2020 г. (НПСБНПЕ) е разработен на основание чл. 9, ал.1 от Директива 2010/31/ЕС²¹ относно енергийните характеристики на сградите. Планът се основава на Концепция, докладвана от българските власти на Европейската комисия (ЕК) през 2013 г.

Националният план за сгради с близко до нулево потребление на енергия 2015 г. – 2020 г. залага като своя цел да превърне концепцията за сгради с почти нулево потребление на енергия в практически приложима алтернатива на бъдещото строителство на нови сгради в България след 2018 г., а при доказана ефективност на разходите - и при обновяване на съществуващи сгради за различните под-категории на сградите.

Планът отговаря на нарастващата необходимост за ефективно използване на енергийните ресурси, подобряване качеството на живот чрез енергийна ефективност и ограничаване на негативното въздействие върху околната среда в резултат на употребата на изкопаеми горива.

Планът се определя като рамков и динамичен документ, тъй като целите, заложи в него не могат да се разглеждат изолирано от националната цел на България за енергийни спестявания през 2020 г. С това уточнение планът е резултат от кумулативното изпълнение на национални мерки за насърчаване на енергийната ефективност до нива по-високи от минималните изисквания, заложи в законодателството и за реализиране на конкретен принос в изпълнение на националната цел през 2020 г.

В плана е зададена националната дефиниция за сграда с близко до нулево потребление на енергия, както следва:

²⁰ https://www.seea.government.bg/documents/BG_National_nZEB_Plan_BG.pdf

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A32010L0031>

https://www.seea.government.bg/documents/Consolidated_Directive_844_30.05.2018_EPBD_BG.pdf

Сграда с близко до нулата потребление на енергия е такава сграда, която отговаря едновременно на следните условия:

А. Енергопотреблението на сградата, определено като потребна първична енергия, отговаря на клас А от скалата на класовете на енергопотребление за съответния тип сгради,

Б. Не по-малко от 55% от потребната (доставена) енергия за отопление, охлаждане, вентилация, гореща вода за битови нужди и осветление, е енергия от възобновяеми източници.

Фигура 10 Национално определение за сграда с близко до нулево потребление на енергия

В плана се определят нуждите от допълнителни инвестиции за достигане на нормата за сграда с близко до нулево потребление на енергия и се поставят конкретни национални цели за изпълнение на изискванията на дефиницията за сгради с близко до нулево потребление на енергия при строителството на нови сгради и при обновяване на съществуващи сгради, както следва:

Таблица 7 За групата нови „Административни сгради“:

Година	РЗП,м2	Инвестиции, лв	Административни сгради		
			Спестявания (КЕП и емисии)		
			ktoe	GWh	t CO2
2016	9 092	2 045 677	0.15	1.80	204.57
2017	27 821	6 259 773	0.43	5.04	625.98
2018	66 214	14 898 259	1.00	11.63	1 489.83
2019	192 968	43 417 784	3.29	38.208	4 341.78
2020	196 800	44 286 140	3.35	38.97	4 428.00
Кумулативно	492 896	110 907 634	10.56	122.76	14 445.63

Таблица 8 За групата нови „Жилищни сгради“:

Година	Жилищни сгради				
	РЗП,м2	Инвестиции, лв	Спестявания (КЕП и емисии)		
			ktoe	GWh	t CO2
2016	0	0	0.00	0.00	0.00
2017	4414	1 236 036	0.06	0.64	154.50
2018	11312	3 090 091	0.14	1.65	395.92
2019	23189	6 493 054	0.29	3.386	811.63
2020	35654	6 655 380	0.45	5.21	1 247.88
Кумулативно	74570	17 474 562	1.19	13.83	3 314.87

Таблица 9 За групата нови „Други сгради“:

Година	Други сгради				
	РЗП,м2	Инвестиции, лв	Спестявания (КЕП и емисии)		
			ktoe	GWh	t CO2
2016	0	0	0.00	0.00	0.00
2017	19717	4 337 646	0.30	3.47	443.62
2018	29871	6 571 533	0.45	5.26	672.09
2019	40226	8 849 665	0.61	7.080	905.08
2020	50785	11 626 358	0.77	8.94	1 142.66
Кумулативно	140598	31 385 202	3.18	36.94	4 722.79

Таблица 10. За обновяване на съществуващи сгради държавна и общинска собственост:

Година	Сгради за обществено обслужване - държавна и общинска собственост, за обновяване до СБНПЕ				
	РЗП,м2	Инвестиции, лв	Спестявания (КЕП и емисии)		
			ktoe	GWh	t CO2
2016	0	0	0	0	0
2017	45810	14 659 200	0.65	7.56	1 145
2018	91620	29 318 400	1.30	15.11	2 291
2019	109950	35 184 000	1.56	18.138	2 749
2020	137450	43 984 000	1.95	22.68	3 436
Кумулативно	384 830	123 145 600	8.1	93.7	14 201.8

Както и при Националната дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществената и частния национален жилищен и търговски сграден фонд 2016-2020 г.,

планът идентифицира редица мерки за постигане на заложените цели, голяма част от които обаче все още не са изпълнени. Сред тях се открояват:

- Анализ и пазарно позициониране вкл. цени и предимства на иновативни технологии за осигуряване на много добри енергийни характеристики на ограждащи елементи на сградите
- Анализ и пазарно позициониране вкл. цени и предимства на иновативни технологии за отопление и охлаждане на сгради
- Преглед и при необходимост актуализиране на националните коефициенти за загуби при добив/производство и пренос на енергоресурси и енергии
- Съставяне на индикативни списъци с проекти с възможно изпълнение на СБНПЕ
- Изпълнение на демонстрационни проекти на нови сгради с БНПЕ
- Изпълнение на проекти на нови сгради с БНПЕ
- Изпълнение на проекти на съществуващи сгради с достигане на нива с БНПЕ
- Създаване на финансови стимули за СБНПЕ
- Подобряване на кредитната среда. Отпускане на нисколихвени кредити за изграждане на СБНПЕ
- Осигуряване на държавна подкрепа за жилищно кредитиране, облекчения на такси и лихви при жилищно кредитиране при покупка на жилище в СБНПЕ
- Осигуряване на преференциални условия за бизнеса при строителството на сгради с БНПЕ
- Осигуряване на институционална съвместимост на функции, цели и действия за изпълнение на ефективни законодателни и други мерки за увеличаване броя на сградите с БНПЕ
- Засилване на обществената значимост за финансиране на СБНПЕ
- Обучение и развиване на компетенциите за СБНПЕ

Разбира се, най-сериозната пречка пред изпълнението на заложените цели е липсата на практическо приложение на националното определение за СБНПЕ. В България предстои прилагането на изискването всички нови сгради да бъдат проектирани и построени, следвайки това определение. Причина за това е както идентифицираната необходимост за преработка на дефиницията (заложена и в Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.²²), така и необходимостта от засилване на междуведомствената координация при въвеждането на необходимите промени в Закона за енергийната ефективност и Наредба №7 За правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони към Закона за устройството на територията, в сила от 13.01.2004 г.

В резултат на липсата на нормативни изисквания към проектирането и строителството и неизпълнението на предвидените мерки, прогресът към изпълнението на заложените към 2020 г. цели е минимален, като липсва и точна информация на броя и площта на съществуващите СБНПЕ. С цел ускоряване на изпълнението на Плана, през 2019 г. е създаден Национален експертен съвет (Съвета) за координиране изпълнението на

²² https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/ltrs_bg_1.pdf
https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/bg_2020_ltrs.pdf

Националният план за сгради с близко до нулево потребление на енергия. Експертният съвет е широко представен и в състава му влизат експерти от държавната администрация, браншови организации и финансови институции: МРРБ, Министерство на енергетиката (МЕ), Министерство на околната среда и водите, АУЕР, Технически университет - София, Университета по архитектура, строителство и геодезия (УАСГ), Национално сдружение на общините в Република България (НСОРБ), Камара на инженерите в инвестиционното проектиране (КИИП), Камара на архитектите в България (КАБ), Камара на строителите в България (КСБ), Камарата на инсталаторите в България (КИБ), Камара на енергийните одитори (КЕО), Българската асоциация на архитектите и инженерите консултанти (БААИК), ДЗЗД „Фонд за устойчиви градове“, „Регионален фонд за градско развитие“ АД, Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ (ФЕЕВИ).

Работата на Съвета е организирана по тематични направления в четири тематични работни групи (ТРГ) както следва:

ТРГ-1: „Нормативна уредба, стандартизация и технически норми“

ТРГ-2: „Научно-приложни, изследователски и аналитични дейности и интелигентни технологии“ ТРГ-3: „Финансови механизми и политики за мобилизиране на инвестиции“

ТРГ-4: „Информираност и публичност, придобиване на знания и умения“

През 2020 г. тематичните работни групи на Съвета за СБПНЕ проведоха 3 заседания и финализираха общо три технически становища:

- „Информираност и публичност, придобиване на знания и умения“ (ТРГ-4) - Идентифициране на професионалните и потребителските групи, които се нуждаят от повече информация за сградите с близко до нулево потребление на енергия, дефиниране на компетентностите и знанията, които тези групи трябва да придобият, примерна програма за информационни семинари за стимулиране на интереса към сградите с близко до нулево потребление на енергия, систематизирана информация с онлайн връзки към всички проекти за СБПНЕ, които са изпълнявани или се изпълняват в България с информация за полезни практики, обучения и учебни материали, реализирани по проекти с европейско и национално финансиране по темата, Разработване на насоки за широка публична кампания за популяризиране на ползите и предимствата на сградите с близко до нулево потребление на енергия на национално и местно равнище.

- „Нормативна уредба, стандартизация и технически норми“ (ТРГ-1) - становището включва: анализ на приложимостта на действащото национално определение за СБПНЕ, проучване за изпълнени в България сгради, постигнали нормата за нулево потребление на енергия, анализ на допуснатите грешки и трудности при инженерните изчисления, предложение за допълване на националното определение и адаптирането му към Директива (ЕС) 2018/2001 за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници, анализиране на пречките за прилагане на националното определение в урбанизирани територии, в райони с изградена топлофикационна и газопреносна мрежа.

- „Финансови механизми и политики за мобилизиране на инвестиции“ (ТРГ-3) – становището включва: трудности пред инвеститорите за изпълнение на СБПНЕ сгради, мнения на представители на различни финансови институции и възможности за разработване на кредитни продукти с насърчителен елемент за изпълнение на СБПНЕ сгради.

По покана на Федерацията на научно-техническите съюзи ръководителите на тематични работни групи в съвета, в качеството си на лектори, проведоха обучение за популяризиране на националните изисквания за сгради с близко до нулево потребление на енергия.

Работата на Съвета за СБПНЕ се отразява на официалната страница на МРРБ в рубриката „Експертни и консултативни съвети“. Все още обаче резултатите от работата на Съвета не са отразени в законодателството и съпътстващите програми за подпомагане на енергийната ефективност в сградния сектор.

VI. ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ

„Региони в растеж“ 2014 – 2020 г.²³

Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г. (ОПРР) е съфинансирана от ЕС чрез ЕФРР. Осъществяването на проекти по ЕЕ и за основно обновяване на съществуващи сгради попада в инвестиционен приоритет „Предоставяне на подкрепа за енергийната ефективност, за интелигентното енергийно управление и за използването на възобновяема енергия в публичната инфраструктура, включително в обществените сгради и в жилищния сектор“ - в рамките на следните приоритетни оси:

- Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие;
- Приоритетна ос 2: Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните райони.

Подкрепата за постигане на специфичните цели включва примерни допустими дейности в жилищни сгради, студентски общежития, административни сгради на държавната и общинската администрация и общински публични сгради на образователната, културната и социалната инфраструктура.

Допустими за подкрепа са само сгради, проектирани преди 1999 г. Финансират само проекти, които водят до постигане минимум клас на енергийно потребление „С“ или проекти, които водят до енергийни спестявания от повече от 60% в случай, че мерките за ЕЕ са съпътствани от основно обновяване.

Към 31.12.2020 г. по програмата са финансирани 288 проекта за повишаване на ЕЕ на стойност 334 607 308,26 лв., от които 170 проекта за обществени сгради на стойност 143 622 489,13 лв. и 118 проекта за жилищни сгради на стойност 190 984 819,13 лв.

През 2020 г. са изпълнени 50 проекта за повишаване на ЕЕ на стойност 63 389 201,19 лв., от които 21 проекта за обществени сгради на стойност 16 404 370,15 лв. и 29 проекта за жилищни сгради на стойност 46 984 831,04 лв.

Индикаторите на Програмата следят понижаването на годишното потребление на първична енергия и на емисиите на парникови газове. Във основа на предоставената от УО на ОПРР информация намалените емисии CO_{2eq} за нуждите на Годишния отчет за изпълнението на НПДЕЕ е направена инженерна оценка за спестеното количество крайна енергия. Поради липса на информация за спестените видове горива, оценката е направена на база на данните за потребяваните видове горива от националната статистика.

Отчетените резултати от изпълнените проекти през 2020 г. от страна на бенефициентите са следните: „Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради“ – 11 994 236,4 kWh/г. и „Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове“ – 14 121,78 т CO₂ екв.

²³ <https://www.eufunds.bg/archive2018/index.php/bg/programen-period-2014-2020/operativni-programi-2014-2020/operativna-programa-regioni-v-rastezh-2014-2020>

Оценка на ефекта в обществени сгради:

- Спестяване на енергия при крайното потребление в обществени сгради – 5 362,81 MWh/г.
- Спестени емисии на парникови газове в обществени сгради – 2 920,79 т CO₂.

За оценката са използвани данните за спестена първична енергия и коефициент, изчислен от използваните горива и енергии в сектор „Услуги“ от НСИ и референтните стойности на коефициента, отчитащ загубите за добив/производство и пренос на енергия за различните горива и енергии от Приложение 3 на Наредба No E-РД-04-3 за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление, начините на доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им от 4.05.2016 г.²⁴

За оценката на спестените емисии са използвани данни за вида горива и енергия в сектор „Услуги“ от НСИ и данни за коефициента на екологичен еквивалент на съответната енергия/гориво от Приложение 4 на Наредба No E-РД-04-3 от 4.05.2016 г.

Оценка на ефекта в жилищни сгради:

- Спестяване на енергия при крайното потребление в жилищни сгради – 22 178,78 MWh/г. (за оценката са използвани данните от Националната програма за енергийна ефективност на многофамилните жилищни сгради – съотношение на размера на инвестицията за един спестен MWh енергия в жилищни сгради).
- Спестени емисии на парникови газове в жилищни сгради – 11 201 т CO₂

„Иновации и конкурентоспособност“ 2014 – 2020 г.²⁵

В рамките на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 (ОПИК) се финансират проекти за въвеждане на енергоспестяващи технологии и оползотворяване на енергията от ВИ от страна на предприятията. Програмата е съфинансирана от ЕС чрез ЕФРР. Проекти за прилагане на мерки за ЕЕ по ОПИК се финансират в рамките на Инвестиционен приоритет 3.1 "Енергийни технологии и енергийна ефективност" по приоритетна ос 3 „Енергийна и ресурсна ефективност“. Бенефициенти са съществуващи предприятия извън сектори "Търговия" и „Услуги“.

Оценката на изпълнението през 2020 г. е извършена по метода „отдолу-нагоре“ на база на постъпилата информация от Управляващия орган на оперативните програми - Главна дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност“ към Министерството на икономиката (МИ) за нуждите на изготвянето на Годишен отчет за изпълнението на НПДЕЕ през 2020 г.

²⁴ https://www.seea.government.bg/documents/NAREDBA_ERD043_ot_4052016t.pdf

²⁵ <https://www.eufunds.bg/archive2018/index.php/bg/programen-period-2014-2020/operativni-programi-2014-2020/itemlist/category/3304-operativna-programa-inovatzii-i-konkurentosposobnost-2014-2020>

Проектите за ЕЕ по ОПИК 2014 – 2020 г. се осъществяват в рамките на две процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:

1. BG16RFOP002-3.001 „Енергийна ефективност за малките и средни предприятия” и
2. BG16RFOP002-3.002 „Повишаване на енергийната ефективност в големи предприятия”.

По процедура BG16RFOP002-3.001 за периода 2017 – 2020 г. са приключили 424 договора за БФП. Реализираните енергийни спестявания са в размер на 504 273,62 MWh/г., а очакваното намаляване на емисиите на парникови газове е в размер на 393 670,43 тCO₂/г.

По процедура BG16RFOP002-3.002 за периода 2017 – 2020 г. са приключили 61 договора за БФП. Реализираните енергийни спестявания са в размер на 448 605,79 MWh/г., а очакваното намаляване на емисиите на парникови газове е в размер на 281 116,60 тCO₂/г.

И в двете програми, при оценката на проектите за финансиране се дава приоритет на проекти с добри финансови показатели, което създава пречки за реализацията на нови алтернативни форми на финансиране. Много от изпълнените проекти са с кратки срокове на откупуване на инвестицията и са подходящи за кредитно финансиране.

„Околна среда“ 2014 – 2020 г.²⁶

В допълнение към горните програми през 2018 г. управляващия орган на ОП „Околна среда“ обяви процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух“ на обща стойност 111 442 101,58 лв. Отчитайки значимите нужди в сектора, финансовият ресурс по програмата се фокусира в ограничен брой общини, а именно Бургас, Видин, Димитровград, Монтана, Пловдив, Смолян и Столична община.

Процедурата има за цел да се намалят наднормените нива на фини прахови частици (ФПЧ₁₀)²⁷ от битовото отопление. Същевременно с финансирането по процедурата ще допринесе за изпълнение на ангажиментите на страната във връзка с осъдителното решение на Съда на ЕС за неспазване на нормите за съдържание на ФПЧ₁₀ в атмосферния въздух²⁸.

Мерките, са свързани с подмяната на отоплителни устройства на твърдо гориво (дърва и въглища) с алтернативни форми на отопление на газ, електричество, пелети или

²⁶ <https://www.eufunds.bg/archive2018/index.php/bg/programen-period-2014-2020/operativni-programi-2014-2020/operativna-programa-okolna-sreda-2014-2020>

²⁷ Наредба №12 от 15 юли 2010 г. (обн. ДВ, бр. 58 от 30 юли 2010 г.) определя норми за допустими пределно концентрации за фини прахови частици: ФПЧ₁₀
- Среднодневна норма - 50 мкг/м³ (да не бъде превишавана повече от 35 пъти годишно);
- Средногодишна норма - 40 мкг/м³

ФПЧ₁₀ представляват прахови частици с диаметър до 10 µm.
([https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ambient-\(outdoor\)-air-quality-and-health](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ambient-(outdoor)-air-quality-and-health))

²⁸ Решение на Съда на ЕС за неспазване от България на нормите за качество на атмосферния въздух, <https://www.moew.government.bg/bg/reshenie-na-suda-na-es-za-nespazvane-ot-bulgariya-na-normite-za-kachestvo-na-atmosfernaya-vuzduh/>

свързване към топлофикационна или газоразпределителна мрежа. Като крайна алтернатива (когато всички други опции са неприложими или изчерпани) е допустима и подмяната на старите печки с модерни уреди на дърва или въглища, които отговарят на техническите параметри за екодизайн. Тези мерки, едновременно с планираните информационни и образователни кампании, се очаква да доведат до промяна в цялостното мислене на гражданите по отношение опазване чистотата на въздуха.

За следващия програмен период на този етап има предварителни версии за продължението на програмите, а именно Развитие на регионите 2021 – 2027; Програма за конкурентоспособност и иновации в предприятията 2021 – 2027 г. и Програма околна среда 2021 – 2027 г.

„Развитие на регионите“ 2021 – 2027 г.²⁹

Основната цел на политиката за регионално развитие в България е да създаде жизнени, икономически силни и устойчиви региони като отговор на неблагоприятните демографски тенденции и задълбочаване на между- и вътрешнорегионалните различия. Специфичните цели включват:

- Справяне с негативните демографски тенденции и намаляване на регионалните различия по отношение на населението;
- Увеличаване на икономическия растеж на българските региони;
- Насърчаване на балансирано териториално развитие чрез полицентрична мрежа от градове, подкрепена от интегрирани инвестиции.

Горепосочените цели се предвиждат да бъдат постигнати чрез значителна промяна в отношението, възгледите и перспективите към регионалното развитие, което ще се реализира чрез прилагането на интегриран териториален подход. Във фокуса на интегрирания териториален подход е ефективното използване на потенциала на всяка територия в тесен диалог и сътрудничество между институции, работещи на различни нива на управление, както и други заинтересовани страни, действащи на съответната територия.

Допустими бенефициенти по програмата са партньорства, включващи държавни органи, областни администрации и общински власти, представители на гражданското общество, бизнес представители, научна общност и сдружения на собствениците в многофамилни жилищни сгради.

Разпределението на средствата по програмата съгласно предварителната версия е показано в таблица 11.

Таблица 11. Разпределението на средствата по програма „Развитие на регионите“

²⁹ https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads/oprd/docs/2021-05/05.05.21-PDR_new%20template_BG%20april.pdf

Област на интервенция	Кодове	Средства по приоритет 1 (Euro)	Средства по приоритет 2 (Euro)	Общо (Euro)
Здравеопазване	013, 092, 093, 094, 095	45 928 080	103 958 920	149 887 000
Образование	085, 086, 087, 088	68 892 120	197 521 948	266 414 068
Пътища	059, 062	32 149 656	80 048 368	112 198 024
Градски транспорт	073, 074, 075, 076, 077, 084	60 625 088	122 671 525	183 296 613
Туризъм	128, 129, 130	27 556 847	72 771 243	100 328 090
Физическо обновление и сигурност на обществените пространства	131	32 149 656	72 771 244	104 920 900
Обновяване на наличния жилищен фонд с цел повишаване на ЕЕ, демонстрационни проекти и спомагателни мерки	025	41 335 272	93 563 028	134 898 300
Обновяване на обществената инфраструктура с цел повишаване на ЕЕ, демонстр. Проекти и подкрепящи мерки	026	27 556 848	62 375 352	89 932 200
Рехабилитация на промишлени площадки и замърсени терени	046	91 856 160	166 334 272	258 190 432
Мерки за намаляване на шума и за качеството на въздуха	048	8 267 054	15 593 838	23 860 892
Жилищна инфраструктура	090	6 889 212	15 593 838	22 483 050
Друга инфраструктура за социално приобщаване	091	16 074 828	36 385 622	52 460 450

В настоящата, предварителна версия на програмата отново е заложена, като основна форма на финансиране безвъзмездната финансова помощ (БФП), като не е обърнато достатъчно внимание на подпомагането, чрез алтернативни финансови инструменти. Препоръчително е да се разгледат различни варианти за определяне на процента БФП и той да бъде съобразен с реалните икономически показатели на проектите.

Програма за конкурентоспособност и иновации в предприятията 2021 – 2027 г.³⁰

Очаквания бюджет е 1,63 млрд. евро. По време на пандемията обаче, развитието на програмата спря, като оптимистичните прогнози са тя да стартира към края на 2021 г. В плана на програмата са конкретизирани областите на финансиране, както следва:

- Иновации в съществуващи предприятия;
- Привличане на чуждестранни изследователи в предприятията в етап на растеж;
- Създаване на нови и развитие на иновативни стартиращи предприятия;
- Защита на индустриална собственост;
- Въвеждане на стандарти и технологии от Индустрия 4.0;
- Въвеждане на цифрови технологии, софтуер, цифрови приложения и прилагане на подходящи процеси за киберсигурност и поверителност на данните в МСП;
- Повишаване на дигиталните умения на персонала;
- Производствени инвестиции в предприятия с потенциал за растеж;
- Насърчаване на предприемачеството;
- Насърчаване на интернационализацията и привличане на чуждестранни инвестиции;
- Подкрепа за растеж и конкурентоспособност на МСП в рамките на нови/съществуващи индустриални паркове, вкл. изграждане на производствена инфраструктура;
- Мерки за енергийна ефективност;
- По-ефективно използване в производството на природните ресурси, включително вода;
- Увеличаване на трайността, възможностите за поправка, модернизиране или повторна употреба на продуктите, възможностите за рециклиране;
- Намаляване на съдържанието на опасни вещества;
- Подобряване управлението на отпадъците;
- Подкрепа за създаване на партньорства между предприятия за постигане на промишлена симбиоза;
- Създаване на браншови платформи.

Както и пред новата програма Развитие на регионите и тук стои предизвикателството, средствата по програмата да се комбинират с алтернативни финансови инструменти с цел максимално разширение на нейния обхват.

„Околна среда“ 2021 – 2027 г.³¹

Дейностите свързани с качеството на въздуха в програмата се основават на комплекса от мерки, определен от Националната програма за подобряване качеството на атмосферния въздух (НПКАВ 2018-2024)³², разработена от Световна банка чрез ОПОС 2014-2020 г. Очаква се приложението на тези мерки да доведе до постигане на

³⁰ <https://opik.bg/public/uploads/2021/03/nov-programen-period-2021-2027-g-20.pdf>

³¹ <https://www.moew.government.bg/bg/uo-na-opos-publikuva-za-konsultacii-raboten-variant-na-programa-okolna-sreda-2021-2027-g-versiya-3-i-doklad-za-ekologichna-ocenka-na-pos/>

³² https://www.moew.government.bg/static/media/ups/tiny/Air_new/Natzionalna_programa_podobriavane_KAV_2018-2024.pdf

съответствие с нормите за ФПЧ съгласно изискванията на законодателството не по-късно от 2024 г. Предлаганите мерки за достигане на целта са свързани с намаляване на емисиите на първични ФПЧ10 от определените източници, с основен фокус върху битово отопление на твърди горива. Замяната на печки/котли на твърдо гориво с алтернативни източници на отопление допринася за намаляването на вредните емисии и оттам до подобряване на качеството на въздуха, което ще доведе до значителен положителен ефект върху човешкото здраве.

Обект на програмата е финансиране на подмяна на уреди и в нея не са включени решения за паралелно подобряване ефективността на самите сгради, тъй като според авторите ѝ фокусът ѝ е подобряване качеството на атмосферния въздух³³. Редица експертни становища обаче се съгласяват с препоръката на ЕК: *“Важно е обаче, такава мярка да бъде свързвана с мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове и да не се ограничава до постигане на целта за качеството на въздуха. Освен това, за да се намали рискът от изостряне на енергийната бедност, фокусът трябва да бъде върху инвестициите в енергийна ефективност на самата сграда”*.

³³ https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads/opos/docs/2021-04/%D0%A1%D1%8A%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B0_%D1%82%D0%B0%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B0%20%281%29.pdf

VII. ФИНАНСОВ МЕХАНИЗЪМ НА ЕВРОПЕЙСКОТО ИКОНОМИЧЕСКО ПРОСТРАНСТВО³⁴

Меморандумът за разбирателство за изпълнението на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП) за периода 2014-2021 г. е подписан през 2016 г. Предвиден е финансов ресурс от 115 млн. евро, предоставени от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия (донори), за финансиране на проекти за местно развитие и намаляване на бедността, ЕЕ и сигурност, опазване на околната среда и развитие на предприемачеството в областта на културата.

В програмна област „Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност“³⁵ е предвидена финансова помощ в размер на близо 33 млн. евро (28 млн. евро безвъзмездна помощ, предоставена от Финансовия механизъм на ЕИП и 4,9 млн. евро национално съфинансиране) за проекти в следните сфери:

- повишаване на производството на енергия от ВИ;
- подобряване на ЕЕ в сградите, индустрията и общините;
- повишаване на експертния капацитет в областта на възобновяемата енергия, ЕЕ;
- управлението на енергия.

Понастоящем има 2 активни процедури по програмата - „Използване на геотермална енергия за отопление или за отопление и охлаждане в сгради държавна или общинска собственост“, с бюджет от 3 400 000 евро и „Енергийна ефективност в сгради“, с бюджет от 10 700 000 евро., чиято цел е обновяване на сградите и превръщането им в такива с близко до нулевото потребление на енергия.

Постигнатите енергийни спестявания се оценяват по метода „отдолу-нагоре“ на база на реално изпълнени проекти за повишаване на ЕЕ в предприятията.

Оценката на ефекта от изпълнението на мярката се извършва на базата на анализ на отчетените от Програмния оператор спестявания, постигнати от изпълнените проекти, финансирани по Финансовия механизъм. Очаква се безвъзмездните средства да бъдат не повече от 150 евро на тон CO₂ екв. / намалени / емисии на парникови газове.

През 2019 г. мярката беше включена към алтернативните мерки за изпълнението на Националната кумулативна цел за енергийни спестявания, определена съгласно чл. 7 от Директива 2012/27/ЕС (мярка V.1.1. Схеми за задължения за ЕЕ и алтернативни мерки).

През 2020 г. няма приключени проекти по Програмата, като по отчет на норвежкото министерство на външните работи за 2020 г. общият брой изпълняващи се проекти възлиза на 1600, като в половината от тях участват партньори от Норвегия.

³⁴ <https://www.mi.government.bg/bg/pages/finansov-mehanizam-na-evropeiskoto-ikonomichestko-prostranstvo-278.html> <https://www.eeagrants.bg/dokumenti/normativni-dokumenti>

³⁵ <https://www.me.government.bg/pages/bg-04-programm-138.html>

Що се отнася до новия период на финансиране, безвъзмездните средства трябва да бъдат насочени към намаляване на икономическите и социалните различия в ЕИП. Целите на Европейския зелен пакт са от стратегическо значение както за ЕС, така и за Норвегия, като ще бъде засилен акцентът върху постигането на тези цели и през следващия период на финансиране.

Предложението на Комисията относно многогодишната финансова рамка 2021-2027 г. ще означава значително намаляване на ресурсите на ЕИП от 2021 г. Понастоящем се планира разработването на многогодишна стратегия за следващия 7-годишен период 2021-2027 г., която да формира основата за бъдещи програмни документи.

Една реформа, която има потенциал да допринесе за разширяването на обхвата на програмите, е свързана с намаляването на компонента на безвъзмездните средства в съответствие с финансовите параметри на даден проект.

VIII. ОБЩИНСКИ ПОЛИТИКИ ЗА ЕЕ И ВЕИ

Енергийна ефективност

Съгласно изискванията на ЗЕЕ³⁶ (чл. 12 и чл. 63) държавните и местните органи разработват и приемат програми за енергийна ефективност. Ежегодно се предоставят отчети на АУЕР за изпълнението на приетите програми по предварително подготвен образец. Няма конкретни изисквания за сроковете на програмите. Те биват разработвани от общински експерти или от външни консултанти. Програмите трябва да са съобразени с държавната политика в областта на енергийната ефективност и да кореспондират с националните и регионални стратегически документи.

Възобновяеми енергийни източници

Съгласно изискванията на ЗЕВИ³⁷ (чл. 10) общинските съвети приемат дългосрочни и краткосрочни програми за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива в съответствие с НПДЕВИ³⁸. НПДЕВИ регламентира и съдържанието на тези програми, както следва:

- оценка за наличния и прогнозния потенциал на ресурса на съответния вид енергия от ВИ на територията на общината;
- анализ на възможностите за изграждане на енергийни обекти за производство на енергия от ВИ или на инсталации за производство на биогорива в транспорта и на течни горива от биомаса върху нарушени терени публична общинска и частна общинска собственост и подходящи мерки за оползотворяването на тези земи;
- анализ на възможностите за отглеждане на растителни видове, от които се произвеждат суровините както и за оползотворяване на остатъци и отпадъци от тях, за производство на биогорива и на течни горива от биомаса, върху нарушени терени и подходящи мерки за оползотворяването на тези земи;
- анализ на възможностите за отглеждане на растителни и горски видове, от които се произвеждат суровините, както и за оползотворяване на остатъци и отпадъци от тях, за производство на топлинна и/или електрическа енергия, върху нарушени терени и подходящи мерки за оползотворяването на тези земи;
- мерки за използване на енергия от ВИ и мерки за енергийна ефективност при реализация на проекти за реконструкция, основно обновяване, основен ремонт или преустройство на сгради общинска собственост или сгради със смесен режим на собственост – държавна и общинска;
- мерки за използване на енергия от ВИ при изграждане и реконструкция на мрежите за улично осветление на територията на общината;
- мерки за използване на енергия от ВИ при изграждане и реконструкция на парково, декоративно и фасадно осветление на територията на общината;

³⁶ https://www.seea.government.bg/documents/ZEE_12.03.2021.pdf

³⁷ <https://www.seea.government.bg/documents/ZEVI.PDF>

³⁸ https://www.seea.government.bg/documents/NationalPlan_20_04_2011.pdf

- мерки за подмяна на общинския транспорт използващ конвенционални горива с транспорт използващ биогорива и/или енергия от ВИ;
- мерки за подпомагане изграждането на инсталации за производство на топлинна енергия от ВИ или на топлопреносна мрежа в границите на територия на общината, за която има издадена лицензия за пренос на топлинна енергия;
- анализ на възможностите за използване на топлинна енергия от ВИ, свързани с издаването на лицензия за изграждане на централа за производство на топлинна енергия от ВИ и за изграждането на топлопреносна мрежа на територията на общината;
- анализ на възможностите за изграждане на енергийни обекти за производство на енергия от ВИ върху покривните конструкции на сгради общинска собственост или сгради със смесен режим на собственост – държавна и общинска;
- схеми за подпомагане на проекти за производство и потребление на електрическа енергия, топлинна енергия и енергия за охлаждане от ВИ, производство и потребление на газ от ВИ, както и за производство и потребление на биогорива и енергия от ВИ в транспорта;
- схеми за подпомагане на проекти за реализация на индивидуални системи за използване на електрическа, топлинна енергия и енергия за охлаждане от ВИ;
- разработване и/или актуализиране на общите и подробните устройствени планове във връзка с реализация на благоустройствени Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници работи за изпълнение на проекти по т. 6, 7, 8, 9 и 10;
- информационни и обучителни кампании сред населението на съответните общини за мерките за подпомагане, ползите и практическите особености на развитието и използването на енергия от ВИ;
- други специфични за общината мерки, свързани с производството и потреблението на електрическа енергия, топлинна енергия и енергия за охлаждане от ВИ, на производството и потреблението на газ от ВИ, на производството и потреблението на биогорива и енергия от ВИ в транспорта.

На интернет страницата на АУЕР са публикувани указания за разработване, както на Програми за енергийна ефективност ([Указания за изготвяне на програми за енергийна ефективност](#)), така и на [Програми за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива](#).

На този етап отговорността за качеството на програмите и надеждността на предоставяните данни е на самите администрации, които са ги декларирали в съответствие със законовите изисквания. Подходящи механизми за повишаване на качеството на разработваните общински програми са инициативи като Споразумението на кметовете или Европейските енергийни награди, като на този етап малък процент от българските общини са част от Споразумението, а Европейските енергийни награди тепърва навлизат в България. Друг вариант за гарантиране качеството на програмите и тяхното изпълнение е прилагането на стандарт БДС EN ISO 50001:2018, който предвижда контрол от независим сертифицикатор.

Друга основна роля на общините в България през последните години бе управлението на местно ниво на Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни

жилищни сгради. Влизайки в ролята на организатор на процеса от убеждаването на собствениците на апартаменти и възлагането на обществените поръчки за енергийни обследвания и СМР, до надзора върху изпълнението на проектите, показва, че не всички общини имат нужния капацитет за изпълнението на тези задачи. Препоръчително е в помощ на общините да се осигурят нужните обучения и техническа помощ за успешното продължение на тази програма.

Друга основна фактор, който на този етап се подценява е капацитета на общините да привличат частно финансиране, чрез идентифициране на интересни от инвестиционна гледна точка проекти, като енергийни кооперативи, публично-частни партньорства, разширяване на индустриалните зони и др. Обучения на теми, като алтернативни финансови механизми и зелени обществени поръчки и др. биха били от полза за местните власти в подкрепа на тяхната роля да подкрепят националните политики за енергийна ефективност и устойчиво развитие.

IX. ПРЕПОРЪКИ ОТ ФОРУМИТЕ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Първата конференция за финансиране на енергийната ефективност в България и други страни от Централна и Югоизточна Европа се проведе в София на 28 юни 2018 г. Събитието е организирано от Европейската комисия, в партньорство с Министерството на енергетиката и Инициативата за финансиране на околната среда на ООН и беше в рамките на българското председателство на Съвета на ЕС. Събитието събира около 150 участници от финансовия сектор, централните власти, разработчици на проекти, ЕСКО, доставчици на услуги и представители на строителния сектор, както и местни и регионални агенции.

По-рано, на 1 февруари 2018 г., в Букурещ, Румъния се провежда конференция, фокусирана върху споделянето на най-добрите практики за финансиране на енергийната ефективност от Румъния, Унгария и България, където представители на Министерство на енергетиката, Софийския енергиен център и Фонда за енергийна ефективност и възобновяеми източници споделят най-добрите практики от страната.

Конференцията от 2018 г. в София е последвана от кръгла маса, организирана на 11 юни 2019 г., в която участват над 70 специалисти от сферата на финансите и на енергийната ефективност, разработчици на проекти, доставчици на услуги и крайни потребители.

Първото събитие в София е фокусирано върху споделяне на най-добри практики от Централна и Югоизточна Европа за финансиране на енергийната ефективност, с фокус върху частни фондове и иновативни финансови инструменти. Програмата започва с пленарна сесия, представяща контекста на европейската и националната политика, последвана от 6 паралелни сесии, проведени на два етапа.

По време на заключителната пленарна сесия на събитието са направени следните основни констатации и заключения:

- Трябва да се обърне внимание на допълнителните ползи от подобрения в енергийната ефективност (комфорт, социални последици, здраве и др.).
- Финансирането на енергийната ефективност е възможно с пазарни схеми и с малко безвъзмездни средства.
- Пазарът на ЕСКО се свива през последните десет години.
- Необходим е диалог с финансовите институции, за да се адаптира тяхната рамка.
- Трябва да се използва общ език в комуникацията между разработчиците на проекти и финансистите.
- Стандартизацията е ключът към намаляване на административните разходи.
- Индивидуални и специализирани фондове могат да водят процеса на привличане на инвестициите в енергийна ефективност.

- Енергийната ефективност е не само подобряване на околната среда, но също така подобрява комфорта, здравето и може да допринесе за повишаване на заетостта.
- Енергийният преход се нуждае от маркетинг, който трябва да върви заедно с добра комуникация и повишаване на осведомеността, за да създаде търсене на местно ниво.
- Енергийната бедност трябва да е сред приоритетите в политическия дневен ред.
- Липсва капацитет или подходяща агенция за разработване на интегрирани стратегии, които могат да привлекат частни средства.

Кръглата маса през 2019 г. е естествено продължение на конференцията с цел изграждане на диалог между основните заинтересовани страни за това как да се подобри достъпът до финансови ресурси за инвестиции в енергийна ефективност. След откриващата сесия, участниците се присъединяват към една от трите тематични групи, а именно:

Тема 1: Европейски структурни и инвестиционни фондове и инициативата „Умни финанси за интелигентни сгради“

Тема 2: Обновяване на обществени сгради

Тема 3: Дългосрочни стратегии за обновяване и Директива за енергийните характеристики на сградите

По време на заключителната пленарна сесия са направени следните заключения по теми:

Тема 1:

- Необходимо е да се предоставят безвъзмездни средства за тези, които се нуждаят от допълнителна подкрепа, и това следва да се вземе предвид от управляващите органи за предстоящия период на финансиране от ЕС.
- Финансовият сектор, НПО и други заинтересовани страни трябва да бъдат включени в разработването на оперативните програми (ОП) за следващия период на финансиране.
- Трябва да бъдат идентифицирани сектори, които се нуждаят от безвъзмездна помощ, сектори, които могат да използват комбинация от безвъзмездни средства и финансови инструменти, и сектори, които могат да бъдат финансирани изцяло от частни финанси.
- Образецът за договори за ЕСКО трябва да бъде разработен в подкрепа на частния сектор, повишаване на доверието в заинтересованите страни и намаляване на разходите за разработване на проекти.
- Оценката на икономии на енергия трябва да бъде опростена и по-гъвкава, като същевременно бъде стандартизирана и привлекателна за финансовия сектор.
- Необходимо е по-гъвкаво законодателство, за да се даде възможност за съвместни обществени поръчки и по-дълги срокове на договори с гарантиран резултат.

Тема 2:

- Въпреки праговете си от 30 милиона евро, инструментът за финансиране на ЕС ELENA все още е подходящ за общини.
- Пазарни възможности за окрупняване на проекти са необходими, за да се прилагат широко сертификати за енергийни характеристики.
- Опростяване на сертификатите за енергийни характеристики е необходимо, за да се избегнат допълнителни усилия и разходи.
- ЕСКО трябва да участват по-активно в управлението и поддръжката на сградите след приключване на строителните работи.

Тема 3:

- Повишаването на осведомеността ще увеличи търсенето на финансиране за енергийна ефективност, въпреки че са необходими допълнителни разходи и ресурси за кампанията. Анализът на предишни схеми за обновяване е задължителен, за да се подобрят предстоящите.
- На ниво индивидуален проект съществуват множество бариери, особено за многофамилни жилищни сгради.
- Необходим е ефективен механизъм за ангажиране на българските търговски банки.
- Широк кръг от участници на пазара (общини, камари на инженери и архитекти, сдружения на домоуправители и собственици, гражданско общество и медии) не са силно ангажирани с обновяването на сградите.
- Необходима е дългосрочна политика с хоризонти за 2030, 2040 и 2050 г.

Въпреки че дискусиите и процедурите от кръглите маси в България показаха нарастващ интерес към темите от всички съответни заинтересовани страни и предложиха указания за реформа в остарелия и икономически нерационален начин на финансиране въз основа на 100% безвъзмездна помощ, все още няма яснота за конкретните механизми, с помощта на което тази реформа ще бъде осъществена. Дългосрочната национална стратегия за обновяване³⁹ е добър сигнал в тази посока, най-вече по отношение на силния си фокус върху жилищни сгради. Очакваните специфични икономии над 131 kWh/m²/a крайна енергия (около 80% от средното крайно потребление на енергия съгласно Стратегията) са забележителни, а обхватът на действието за обновяване и предложеният обем на инвестициите също са изключително амбициозни, като ясно се заявява, че не е реалистично тези цели да бъдат постигнати единствено с публични средства, а е необходимо мобилизиране на частни инвестиции.

Амбициозният инвестиционен обхват от над 27 милиарда евро, определен в стратегията, допринася за декарбонизацията на сградния фонд до 2050 г., като се насочва към специфични икономии на енергия от близо 80%. Това, разбира се, ще изисква нов подход към финансирането, тъй като неефективната практика на 100% безвъзмездна помощ постепенно ще се трансформира към нарастващо съфинансиране

³⁹ Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.
https://www.me.government.bg/uploads/manager/source/EE/LTRS_Bulgaria.pdf

от собствениците на жилища, което същевременно да запази и дори да увеличи скоростта и обхвата на ремонта.

Версиите на [Националния план за възстановяване и устойчивост](#), които са публично достъпни досега, все още предвиждат висок дял на безвъзмездната финансова помощ за сградния сектор. Дискусиите обаче са насочени към поетапното намаляване на грантовата субсидия.

X. ИНТЕГРИРАН ПЛАН В ОБЛАСТТА НА ЕНЕРГЕТИКАТА И КЛИМАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2021 - 2030 Г.⁴⁰

Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България (ИНПЕК) е изготвен в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) 2018/1999⁴¹ и отразява всички препоръки на ЕК по проекта на Интегриран план. С ИНПЕК се определят основните цели и мерки за осъществяване на националните политики в областта на енергетиката и климата, в контекста на европейското законодателство, принципи и приоритети за развитие на енергетиката. Основните цели, заложи в ИНПЕК са:

- стимулиране на нисковъглеродно развитие на икономиката;
- развитие на конкурентоспособна и сигурна енергетика;
- намаляване зависимостта от внос на горива и енергия;
- гарантиране на енергия на достъпни цени за всички потребители.

Националните приоритети в областта на енергетиката могат да бъдат обобщени, както следва:

- повишаване на енергийната сигурност и диверсификация на доставките на енергийни ресурси;
- развитие на интегриран и конкурентен енергиен пазар;
- използване и развитие на енергията от ВИ, съобразно наличния ресурс, капацитета на мрежите и националните специфики;
- повишаване на енергийната ефективност чрез развитие и прилагане на нови технологии за постигане на модерна и устойчива енергетика;
- защита на потребителите чрез гарантиране на честни, прозрачни и недискриминационни условия за ползване на енергийни услуги.

По измерение „Енергийна ефективност“ България ще насочи усилията си към постигане на енергийни спестявания в крайното енергийно потребление - съсредоточавайки се върху подобряване на енергийните характеристики на сградите, както и в производството, преноса и разпределението на енергия. В съответствие с приоритетите на ЕС за повишаване на енергийната ефективност България поставя енергийната ефективност на първо място, предвид значението ѝ за подобряване на енергийната сигурност на страната чрез намаляване на зависимостта от внос на енергия, за намаляване разходите за енергия на бизнеса и домакинствата, за създаване на повече работни места, за подобряване качеството на въздуха и за намаляване емисиите на ПГ и повишаване качеството на живот на гражданите. В тази връзка са определени национални цели за постигане на 27,89% намаление на потреблението на първична енергия и 31,67% намаление на крайното потребление на енергия до 2030 г., спрямо референтния сценарий PRIMES 2007 г. Препоръката на ЕК за разработване на повече политики и мерки в тази област също беше взета под внимание и в съответствие с чл.

⁴⁰ https://www.seea.government.bg/documents/bg_final_necp_main_bg.pdf

⁴¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1999>

7 от Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година относно енергийната ефективност за енергийна ефективност (Директива 2012/27/ЕС), България поставя акцент върху алтернативните политики и мерки за насърчаване на енергийната ефективност. Такива мерки включват финансови стимули за изпълнението на проекти за енергийна ефективност, насърчаването на договори с гарантиран резултат (ЕСКО договори) и обновяването на съществуващия сграден фонд, с оглед увеличаване на броя на сградите с близко до нулево потребление на енергия.

1. Европейска рамка

Поставянето на енергийната ефективност на първо място е ключова цел в законодателната инициатива „Чиста енергия за всички европейци“, тъй като спестяването на енергия води до подобряване качеството на въздуха и общественото здраве, намаляване емисиите на парникови газове, подобряване енергийната сигурност чрез намаляване на зависимостта от внос на енергия, намаляване разходите за енергия на домакинствата и предприятията, повишаване на конкурентоспособността на икономиката, създаване на повече работни места, като по този начин ще се повиши качеството на живот на гражданите. Част от енергийния законодателен пакет „Чиста енергия за всички европейци“ са Директива (ЕС) 2018/2002 относно енергийната ефективност, която определя обща рамка от мерки за насърчаване на енергийната ефективност, които да гарантират постигането на целта на ЕС от 32.5% повишаване на енергийната ефективност до 2030 г. и Директива (ЕС) 2018/844⁴² относно енергийните характеристики на сградите, която поставя рамката за постигане на декарбонизация на сградния фонд.

2. Състояние на енергийната ефективност

В изпълнение изискванията на Закона за енергийната ефективност и съгласно разпоредбите на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност е разработен Национален план за действие по енергийна ефективност (НПДЕЕ) 2014– 2020 г. В НПДЕЕ е определена националната цел за енергийни спестявания до 2020 г. в размер на 716 ktOE (8 325.65 GWh) енергийни спестявания при крайното енергийно потребление и 1 590 ktOE (18 488.52 GWh) при първичното енергийно потребление, от които 169 ktOE (1 965.13 GWh) в процесите на преобразуване, пренос и разпределение на енергия. В изпълнение на НПДЕЕ в периода 2014-2019 г. са постигнати енергийни спестявания в размер на 7 295 GWh енергия, с което Република България е постигнала 87.6% изпълнение на националната цел за периода 2014-2020 г. По последни данни на Евростат, енергийната интензивност на брутния вътрешен продукт (БВП) на България през 2018 г. е с 3.5 пъти по-висока от средната за ЕС (при БВП изчислен при референтна година 2010 г.) или 414 ktOE/1000 €, спрямо 118 ktOE/1 000 € в ЕС. Енергийната интензивност на БВП показва устойчива тенденция към намаление, като до 2018 г. е намаляла с над 12.4% спрямо 2010 г. При запазване на тази тенденция и прилагане на мерки за повишаване на енергийната ефективност в страната може да се очаква в

⁴² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32018L0844>

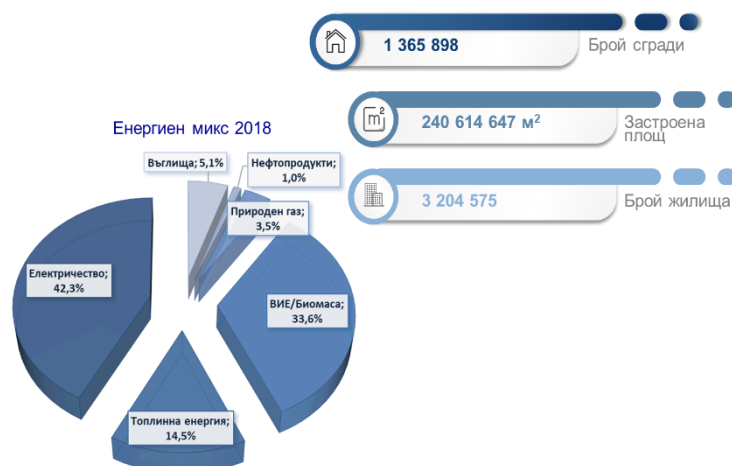
близко бъдеще страната да достигне нивата на ЕС и конкурентоспособността на икономиката да се подобри в дългосрочен план.

3. Национални цели и политики

В съответствие с приоритетите на ЕС за повишаване на енергийната ефективност България поставя енергийната ефективност на първо място и планира да постигне намаляване на потреблението на първична енергия с 27.89% и намаляване с 31.67% в крайно потребление на енергия, спрямо референтния сценарий PRIMES 2007. За създаване на необходимите условия за постигане на националните цели за повишаване на енергийна ефективност до 2030 г., ще бъдат извършени необходимите промени в нормативната и регулаторната рамка. Повишаването на енергийната ефективност в процесите от производството до крайното потребление на енергия е от ключово значение за изпълнението на националната цел за енергийна ефективност. За подпомагане изпълнението на националната цел за повишаване на енергийната ефективност ще се въведе цел за кумулативни спестявания на енергия при крайното потребление за периода 2021—2030 г., еквивалентни на нови годишни спестявания от поне 0.8% от крайното потребление на енергия. За изпълнение на целта за кумулативни спестявания на енергия ще се търсят икономически ефективни механизми, като се използва комбинация от различни подходи, предвидени в Директива (ЕС) 2018/2002 относно енергийната ефективност и възможности за прехвърляне на енергийни спестявания, в т.ч. и възмездно. Ще продължи развитието на пазара на енергийно ефективни услуги, като се насърчава изпълнение на договори с гарантиран резултат (ЕСКО договори). За постигане на високо енергийно ефективен и декарбонизиран сграден фонд ще се предприемат мерки за: (1) строителство на нови сгради и трансформиране на съществуващи в сгради с близко до нулево потребление на енергия; (2) подобряване на енергийните характеристики на жилищните и нежилищните сгради; (3) насърчаване въвеждането на интелигентни технологии в сградния сектор. В периода до 2030 г. и след това, усилията ще бъдат насочени към насърчаване въвеждането на нови технологии за изграждане на ефективни районни отоплителни и охладителни системи и ефективна отоплителна и охладителна инфраструктура. Оптимизацията на потреблението е важен инструмент за подобряване на енергийната ефективност и в тази връзка ще се насърчава предлагането на системни услуги от операторите на преносни и разпределителни мрежи за управление на енергопотреблението. От решаващо значение е да се повишава осведомеността на всички потребители за ползите от енергийна ефективност чрез: предоставяне на точна информация относно начините, по които може да бъдат постигнати енергийни спестявания; осигуряване на образование и обучение в областта на енергийната ефективност, с акцент върху прилагането на енергийно ефективни технологии или техники и ползите от тях. Мерките за повишаване на енергийната ефективност ще бъдат подкрепени от добре проектирани и ефективни финансови инструменти, ще се насърчава и сътрудничеството между публични и частни заинтересовани страни за разработване на широкомащабни инвестиционни програми и схеми за финансиране.

XI. ДЪЛГОСРОЧНА НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ ОБНОВЯВАНЕТО НА НАЦИОНАЛНИЯ СГРАДЕН ФОНД ОТ ЖИЛИЩНИ И НЕЖИЛИЩНИ СГРАДИ ДО 2050 Г.⁴³

Националната стратегия е разработена в съответствие с изискването на член 2а от Директива 2010/31/ЕС, който установява рамка за дългосрочни стратегии за реновиране в подкрепа на реновирането на националните сградни фондове за постигане на високо енергийно ефективни и декарбонизирани сгради до 2050 г. Тя съдържа всички изискуеми елементи на Директивата и е съобразена с Препоръка (ЕС) 2019/786 на Комисията от 8 май 2019 година относно санирането на сгради. В Стратегията е направен преглед на националния сграден фонд, определени са разходноэффективни подходи за подобряване на енергийните характеристики на сградите и са разработени пакети от мерки, подходящи за различни типове сгради.

Фигура 11 Основни данни за националния сграден фонд и енергийния микс през 2018 г.

Стратегията съдържа пътна карта 2030, 2040, 2050 за обновяването на сградите, необходимите инвестиции и очакваните енергийни спестявания. Документът предлага политики и мерки, групирани в 3 стратегически цели, както и анализира съществуващите и предложените нови финансови инструменти за изпълнение на сградното обновяване.

Прегледът на националния сграден фонд идентифицира факторите, които следва да се вземат под внимание при определяне на целите, политиките и мерките за тяхното прилагане. Основните от тях са следните:

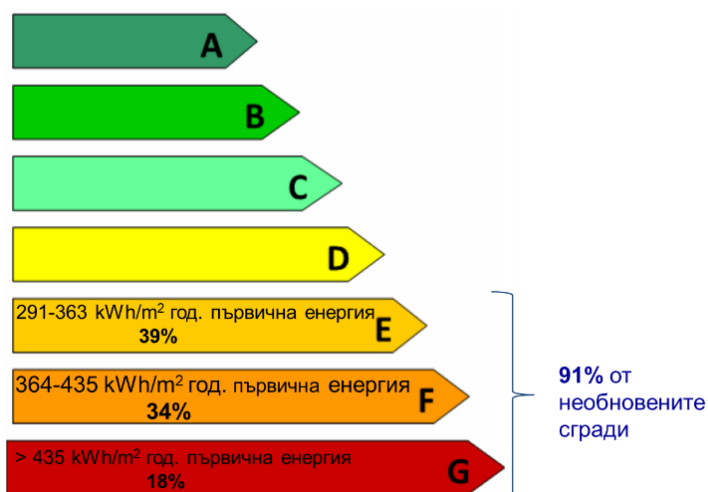
- макар и повече от 90% от общия брой на целогодишно обитаваните жилищни сгради в България да са еднофамилни къщи, те с полезна площ по-малко от 50% от общата. Многофамилните жилищни сгради са под 5% от общия брой на целогодишно

⁴³ https://www.me.government.bg/uploads/manager/source/EE/LTRS_Bulgaria.pdf

обитаваните жилищни сгради, като полезната им площ е приблизително равна на полезната площ на еднофамилните къщи, което е основателна предпоставка

- 96,6% от жилищните сгради и жилища са собственост на физически лица; при сградите с обществено предназначение, 56,62% са частна собственост, а държавни и общински са 29%.

- основният разход на енергия в жилищните сгради е разходът за отопление – почти 80% от енергията определена по базова линия и 64% от реално потребената енергия. Прегледът на потреблението на енергия по енергоносители показва, че потреблението е небалансирано, със съществен дял на неекологични/евтини енергоносители. Топлинната енергия от централно топлоснабдяване има малък дял от общото потребление на енергия, електрическата енергия е над 40% (вкл. за отопление). Много ограничено е използването на природен газ за отопление и битови нужди. **Съществува голям потенциал за намаляване на разхода на първична енергия и въглеродните емисии при заместване в по-голяма степен на въглищата и електрическа енергия от въглищни централи с енергоносители с нисък въглероден отпечатък.**

Фигура 12 Разпределение на необновените сгради по класове на енергопотребление

- 91% от жилищните сгради са в най-ниските класове на енергопотребление – E, F и G. Не се установява съществена зависимост между разхода на енергия на жилищните сгради, от една страна, и годината на въвеждане в експлоатация и строителната система, от друга.

С цел разработване на разходно ефективни подходи за подобряване на енергийните характеристики на сградите са разработени пакети от енергоспестяващи мерки, които постигат спестявания средно над 60% за всички категории сгради с клас на енергопотребление E, F и G. Част от вариантите (пакетите от мерки) предлагат

възможности за разходно ефективната трансформация на съществуващите сгради в СБПНЕ. Разбира се, индивидуалните решения за всяка конкретна сграда са предмет на обследване за енергийна ефективност и последващите ги дейности по проектиране. Определянето на разходно ефективните подходи за обновяване са ключови за количественото остойносттаване на целите, дефинирането на политиките и финансовите мерки на стратегията.

Фигура 13 Пакети от енергоспестяващи мерки за различни типове сгради

На тази основа, Дългосрочната национална стратегия предлага пътна карта, в която са взети предвид националните аспекти на прилагането на политиките за енергийна ефективност до момента, като използването на високи грантови компоненти в схемите за стимулиране, ограниченият опит със структурирането и популяризирането на финансови инструменти. Отчита се, че ниският темп на обновяване на сградите и слабата информираност на потребителите и собствениците за ефекта от енергийната ефективност и ползите от нея в по-широк смисъл не способстват до момента за масово пазарно проникване на нови технологии, материали и строителни практики.

Индикатор		2021-2030	2031-2040	2041-2050
Спестявания на енергия общо	GWh	2 917	6 502	7 329
Жилищни сгради	GWh	2477	5 694	6 294
Нежилищни сгради	GWh	440	808	1 035
Обновена площ	m²	22 203 509	49 570 668	55 823 015
Жилищни сгради	m ²	19 026 656	43 735 175	48 343 297
Нежилищни сгради	m ²	3 176 852	5 835 493	7 479 718
Обновена площ от съществуващият сграден фонд в момента	%	8%	18%	20%
Спестяване на емисии CO₂	тон	1 306 435	2 891 610	3 274 453
Жилищни сгради	тон	1 065 184	2 448 461	2 706 441
Нежилищни сгради	тон	241 251	443 149	568 012

Таблица 11. Пътна карта за обновяване на сградния фонд

От обхвата са изключени обновените жилищни сгради по различни пилотни проекти и програми в периода 2007 - 2020 г. След отчитане на обективните характеристики на типовете строителни конструкции на съществуващия сграден жилищен фонд по отношение на надеждност и пригодност за нормална експлоатация, като целева група за обновяване са определени еднофамилни и многофамилни жилищни сгради с площ 184 млн. м².

За определяне на обхвата на нежилищните сгради е направена оценка на обновените сгради за периода до 2020 г., които са изключени от целевата група за обновяване, като необновените съществуващи сгради са над 98 млн. м².

Така, при избрания сценарии до 2050 г. се предвижда да бъдат обновени 60 % от жилищния сграден фонд и близо 17 % от нежилищния. Площта на обновените сгради от целия сграден фонд ще бъде над 45%. Освен директните спестявания са оценени и допълнителните ползи от изпълнението на заложените цели в трите основни измерения на устойчивото развитие:

- **Екологични ползи:** Намалени емисии на парникови газове - 1307 kt CO₂екв и борба с местното замърсяване на въздуха
- **Социални ползи:** увеличение на дохода на домакинствата, намаляване енергийната бедност, ползи за здравето, допълнителни доходи в размер на от 3035 хиляди лева годишно
- **Икономически ползи:** повишаване на конкурентоспособността на предприятията, създаване и поддържане на 17 600 нови работни места 2021 – 2030 г., допълнителен годишен ръст на БВП от 557 милиона лева към 2030

г., 6,9% намаление на общото потребление на секторите домакинства и услуги през 2030

За изпълнението на тези цели е разработен комплекс от стратегически цели, приоритети и мерки, основани на визията за:

Сграден фонд на Република България, обновен и декарбонизиран до 2050 г., който осигурява високо качество на живот в здравословна, безопасна, енергийно ефективна, модернизирана и високотехнологична среда на обитаване, основана на комплекс от обвързани фактори, като активно участие на потребителите за ефективното използване на енергия, управление на производството и потреблението на енергия в сградата и професионално управление на сградния фонд

Стратегическите цели са насочени към осигуряване на устойчивостта на политиките и създаването на необходимата финансова, техническа и административна инфраструктура за осъществяването им, като включват редица приоритети, насочени към разработване и прилагане на необходимия инструментариум. Те са дефинирани по следния начин:

Стратегическа цел 1: Осигуряване на модерна, съвременна и икономически ефективна регулаторна рамка чрез извеждане на принципа „Енергийната ефективност на първо място“ в процеса на хармонизация на българското законодателство с правото на ЕС, сигурност на инвестициите в енергийна ефективност на сградите с поетапно намаляване на обществената цена на административното регулиране и засилен контрол върху спазване изискванията на законодателството

Приоритет 1.1: Хармонизиране на националните нормативни актове с европейското законодателство. Периодичен преглед поне веднъж на пет години на оптималните по отношение на разходите равнища на минималните изисквания за енергийните характеристики на сгради и сградни елементи, техническите норми за енергийна ефективност и системите за производство и потребление на енергия в сгради

Приоритет 1.2: Подобряване на условията за влагане в строежите на строителни продукти, които осигуряват изпълнението на основните изисквания към строежите, чрез хармонизирането им с развиващото се европейско законодателство, по отношение на устойчивото използване на природните ресурси и прилагането на принципите на кръговата икономика, енергийната ефективност, климатичните изменения, зелената инфраструктура.

Приоритет 1.3: Подготовка на сградите за интелигентно управление, насърчаване на високи нива на енергийна ефективност и постигане на изискванията за сгради с близко до нулево потребление на енергия (СБНПЕ). Въвеждане на съпътстващи инструменти: внедряване на системи за енергиен мениджмънт и използване на информационни и комуникационни технологии за осигуряване на по-добра свързаност на сградите към външни системи и по-добра реакция към нуждите на обитателите им.

Приоритет 1.4: Подобряване на законодателството, свързано с управлението на етажната собственост и поддържането на сградите, професионалното управление на сградите.

Приоритет 1.5: Разработване на схема за проследяване и отчитане на резултатите от програмите за подпомагане на обновяването на сградите при системен мониторинг на техническите параметри и енергоспестяващия ефект.

Стратегическа цел 2: Осигуряване на устойчиви финансови инструменти за реализация на Дългосрочната стратегия за обновяване на сградите в България

Приоритет 2.1: Осигуряване на финансови инструменти, подходящи за различни целеви групи и типове сгради. Използване на публично финансиране за допълнителни инвестиции от частния сектор и/или за преодоляване на специфични слабости на пазара. Оптимално използване на достъпния финансов ресурс от Европейски и международни фондове, институции, програми и частни източници на финансиране

Приоритет 2.2: Развиване на схемата за задължения за енергийна ефективност, осигуряване на възможности за участие във фондове и механизми за изпълнение на задълженията и развитие на пазара за енергийно ефективни услуги

Стратегическа цел 3: Подкрепа за изграждане на административния и професионалния капацитет на държавната администрация и местните власти, и на участниците в инвестиционния процес

Приоритет 3.1: Развитие на административния и техническия капацитет на държавните и местните власти

Приоритет 3.2: Подкрепа за изграждане на професионален капацитет на участниците в инвестиционния процес

Приоритет 3.3: Изпълнение на национална комуникационна кампания

Приоритет 3.4: Подкрепа за научно-изследователска и приложна дейност за иновации и нови технологии за енергоспестяване и възобновяема енергия в сградите

Стратегията предлага и оценка на инвестиционните разходи за изпълнение на предвидените мерки, която се базира на осредняване на данните от разгледаните пакети от енергоспестяващи мерки. Включени са само мерките, свързани с енергийната ефективност - без съпътстващите строителни дейности, чийто размер достига до 30% над инвестицията за енергоспестяващи мерки и без евентуални разходи за отстраняване на конструктивни проблеми на сградите. Така, очакваната инвестиция за енергоспестяващи мерки в периода до 2030 г. се оценява на над 4,5 млрд. лева, което е ясна индикация за необходимостта за привличане на значителен частен финансов ресурс при изпълнението на програмите за обновяване.

	2021-2025	2026-2030	2031-2040	2041-2050	
ИНВЕСТИЦИИ, ЛЕВА	Жилищни сгради	257 180 671	535 480 142	911 015 558	1 007 003 984
	Нежищни сгради	59 899 456	80 831 802	129 253 125	165 671 859
	Общо на година	317 081 000	616 312 000	1 040 269 000	1 172 676 000
	Общо за периода	1 585 405 000	3 081 560 000	10 402 690 000	11 726 760 000

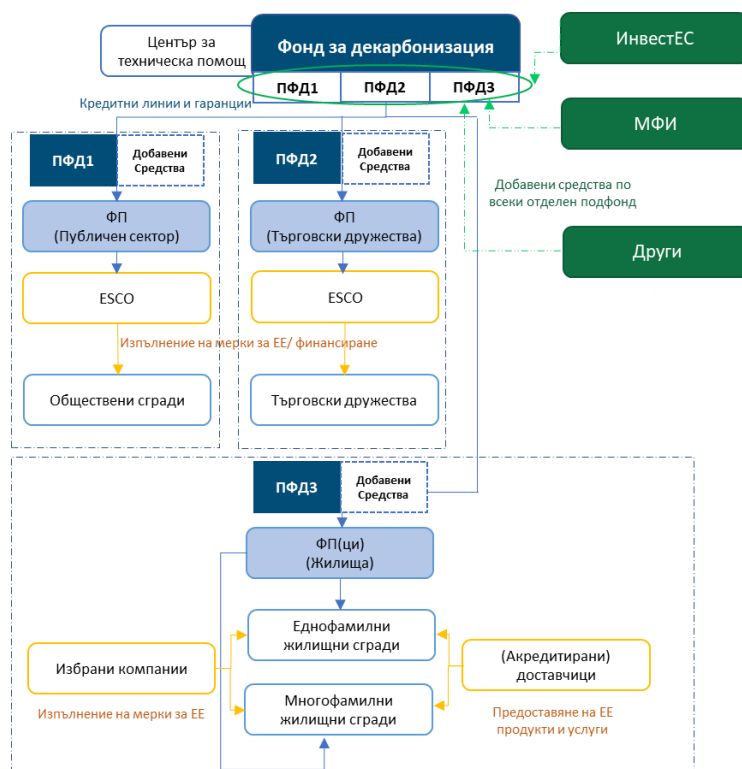
Фигура 14 Инвестиционни потребности за изпълнение на етапните цели за сградно обновяване

С тази цел при разработването на стратегията са идентифицирани редица финансови инструменти с различен потенциал да стимулират допълнителни инвестиции при преминаване към модел на финансиране със засилено участие от страна на собствениците. Голяма част от инструментите съществуват и/или са били прилагани успешно в България, но имат нужда от адаптиране към целевия сектор; други обаче тепърва трябва да бъдат разработени, като за някои от тях са необходими и законови промени.

Фигура 15 Финансови инструменти за стимулиране на допълнителни инвестиции за сградно обновяване

Основен елемент в това направление е предвидения Национален фонд за декарбонизация, от който се очаква да опосредства реформите в механизмите за финансиране на сградното обновяване с цел привличане на максимален обем частни инвестиции. Предвидено е фондът да акумулира ресурси от различни национални и международни източници, които да насочва в три основни направления – обществени сгради, търговски дружества, и, разбира се, жилищни сгради (многофамилни и еднофамилни). Особено важно е да се отбележи, че още на този етап е предвидено функционирането на център за техническа помощ в рамките на фонда, който да осигурява необходимите консултации, техническа и административна подкрепа за участниците в инвестиционния процес. Към момента (юли 2021 г.) с подкрепата на ЕИБ в рамките на техническа помощ, осигурена на България от DG REFORM, са стартирали дейности за концептуализация на Националния фонд за декарбонизация, като се очаква той да бъде структуриран и да започне да функционира в рамките на 2023 г. Необходимо е да се отбележи, че фондът е една от реформите, заложи в публично достъпните предварителни версии на Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България.

Фигура 16 Предварителна структура на Националния фонд за декарбонизация

В този аспект, именно структурирането и програмирането на работата на фонда, наред с оптимизацията на допълващите финансови механизми, представени по-горе, се очаква да бъде една от основните теми на проекта BeSMART и основа на дискусиите на националните кръглите маси.

XII. ПОЛИТИКИ В ОБЛАСТТА НА ВЕИ, СВЪРЗАНИ СЪС СГРАДНИЯ СЕКТОР

В предходния планов период политиките на България в областта на ВЕИ бяха определени от [Енергийната стратегия на Република България до 2020 г.](#)⁴⁴ и [Националния план за действие за енергията от възобновяеми източници \(2010 - 2020 г.\)](#)⁴⁵. За целите на настоящия обзор обаче значително по-важни са актуалните стратегически документи, и по-специално Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030 г. (ИНПЕК), тъй като той обвързва националните политиките с използването на енергия от възобновяеми източници в сградния сектор въз основа на настоящите изисквания, предпоставени от европейското законодателство.

Политиките в областта на ВЕИ в ИНПЕК са разгледани в измерението „Декарбонизация“, като съгласно препоръките на ЕК, България залага национална цел по отношение на дела на енергия от ВИ в брутното крайно потребление на енергия от 27.09%. В подкрепа на тази цел България ще изгради допълнителни мощности с акцент върху вятърната и слънчевата енергия. Също така в случай на необходимост за постигането на поставените цели след 2025 г. е възможно провеждането на търгове за допълнителен капацитет за енергия от ВИ при отчитане на пазарните условия. Предвижда се използването на биомаса да се увеличи във всички сектори: електрическа енергия, топлинна енергия и енергия за охлаждане и транспорт.

В периода 2021-2030 г. развитието на сектор електрическа енергия е съобразено с възможността за максимално интегриране на произведената електрическа енергия от ВИ в електроенергийния пазар, отчитане на децентрализираното производство на електрическа енергия и осигуряване на потребителите на електрическа енергия от ВИ на възможно най-ниска цена. Предвижда се създаване на благоприятна рамка за насърчаване и улесняване на развитието на потреблението на собствена електрическа енергия от ВИ и създаване на общности за възобновяема енергия. За по-широкото и ежегодно увеличаващо се потребление на енергията от ВИ в сектор топлинна енергия и енергия за охлаждане ще се дава приоритет на използването на високоефективните отоплителни и охладителни инсталации, на въвеждането на иновативните технологии, използващи геотермална, хидротермална и слънчева енергия, и на използването на отпадна топлина и студ. Използването на биомаса за централизирано и локално производство на топлинна енергия се предвижда да се увеличи при спазване на изискванията на чл. 28, параграфи 2—7 и параграф 10 на Директива (ЕС) 2018/2001⁴⁶.

По отношение на изискванията за използване на енергия от ВИ в сгради, в плана се цитират поставените в ЗЕВИ изисквания за използване на енергия от ВИ при изграждане на нови или при реконструкция, основно обновяване, основен ремонт или преустройство на съществуващи сгради, когато това е технически възможно и икономически целесъобразно. Предвидено е най-малко 15 на сто от общото количество

⁴⁴ https://www.seea.government.bg/documents/Energiina_strategia.pdf

⁴⁵ https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/eoos/plan_res_2013_.pdf

⁴⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32018L2001>

топлинна енергия и енергия за охлаждане, необходима на сградата да бъде произведена от ВИ чрез въвеждане на:

- централизирано отопление, използващо биомаса или геотермална енергия;
- индивидуални съоръжения за изгаряне на биомаса с ефективност на преобразуването най-малко 85 на сто при жилищни и търговски сгради и 70 на сто при промишлени сгради;
- слънчеви топлинни инсталации;
- термopомпи и повърхностни геотермални системи.

ЗЕВИ също така изисква при изготвянето на инвестиционни проекти за нови сгради или за реконструкция, основно обновяване, основен ремонт или преустройство на съществуващи сгради в част "Енергийна ефективност" и при обследването за енергийна ефективност на съществуващи сгради задължително да се анализират възможностите за използване на енергия от ВИ. Анализът на възможностите за използване на енергия от ВИ е част от оценката на показателите за годишен разход на енергия в сградата.

В плана е представено и национално определение за сгради с близко до нулево потребление на енергия, съгласно което не по-малко от 55% от потребената (доставената) енергия за отопление, охлаждане, вентилация, гореща вода за битови нужди и осветление трябва да е енергия от възобновяеми източници, разположени на място на ниво сграда или в близост до сградата. Изрично се цитира Директива 2010/31/ЕС, която поставя изисквания след 31.12.2018 г. заетите или притежавани от публични органи нови сгради да са с близко до нулево потребление на енергия, а след 21.12.2020 г. всички нови сгради да са с близко до нулево потребление на енергия.

В плана се изредени още редица мерки, част от които вече са приложени или се очаква да бъдат приложени в резултат от транспонирането на европейските директиви в областта. Сред тях са:

- Засилване ролята на държавните и местните власти за по-широко разпространение на енергията от ВИ
- Въвеждане на облекчения при присъединяването на потребителите на собствена енергия от ВИ и на демонстрационните проекти на възобновяема енергия с електрическа мощност равна или по-малка от 10.8 kW към електроразпределителните мрежи
- Достъп до и експлоатация на мрежи
- Създаване на условия за потребителите на собствена електрическа енергия от ВИ и общности за възобновяема енергия
- Стимулиране използването на топлинна енергия и енергия за охлаждане, произведена от ВИ
- Насърчаване използването на геотермална енергия
- Предоставяне на крайните потребители на информация на енергийните характеристики и за дела на енергията от ВИ в топлоснабдителните и охладителните системи
- Оптимизиране на нормативната уредба за прилагане на завишените изисквания по Директива (ЕС) 2018/2001 по отношение на критериите за устойчивост и

намаляването на емисиите на ПГ при използване на биогорива, течни, газообразни и твърди горива от биомаса.

Енергийни общности

Голяма част от заложените политики и мерки са насочени към създаването на енергийни общности за производство и потребление на възобновяема енергия и стимулиране проактивната роля на потребителите.

Към настоящия момент в законодателството няма правна дефиниция и липсват разпоредби относно създаването и функционирането на енергийни общности. Европейската комисия е отправила препоръка по отношение на този аспект от плана:

„Що се отнася до създаването на благоприятни условия за потребителите на собствена енергия от възобновяеми източници и общностите за енергия от възобновяеми източници, окончателният план все още не предоставя информация относно формата на подкрепа, чието предоставяне се предвижда. В него се говори принципно само за неуточнени законодателни промени, които трябва да бъдат направени, за да се оптимизира настоящата регулаторна рамка и да се регулират по по-задоволителен начин правата на потребителите на собствена енергия с оглед насърчаване и улесняване на развитието на потребление на собствена възобновяема енергия.“

Трябва да се има предвид, че съществува несъответствие в сроковете в Директивата за енергийната ефективност по отношение на изготвянето на Националните интегрирани планове на страните членки и транспонирането на европейското законодателство в националните законодателства. Това предполага до голяма степен невъзможност за конкретизиране и детайлизиране на мерки в ИНПЕК, преди въвеждането им в националното законодателство (каквото е изискването по отношение на ИНПЕК). Очаква се конкретните политики и мерки по отношение на енергийните общности да бъдат много по-детайлно развити с транспонирането на Директивата за насърчаването използването на енергията от възобновяеми източници през 2021 г. Самият акт на транспониране обаче няма да достатъчен – съществуват множество закони, подзаконови актове и наредби, които трябва да бъдат осъвременени и синхронизирани, за да могат концепциите за енергийни общности и производители/потребители да се приложат на практика. Това ще изисква координирани усилия от много различни правителствени агенции и министерства, както и засилено участие на заинтересованите лица – процес, който може да бъде опосредстван от платформата за диалог и кръглите маси за финансиране за енергийна ефективност, организирани от BeSMART.

Според постановките в ИНПЕК, наред с регулаторните мерки ще бъдат прилагани и конкретни мерки за стимулиране на инвестициите, чрез осигуряването на възможност за опериране в енергийната система, интегриране на пазара и регламентиране на оптимални административни процедури, съобразени със спецификите на общностите за възобновяема енергия и др. В периода 2021-2030 г. ще се търсят възможности за финансиране на такива проекти и ще се предприемат мерки за осигуряване на достъп до потреблението на електрическа енергия от ВИ за потребители с ниски доходи или за уязвимите домакинства чрез системата за социално подпомагане.

Специално внимание се отдава и на приноса на месните власти за създаването на условия за потребление на енергия от ВИ от обособени „общности за възобновяема енергия“ на местно ниво, за което се приема, че е от съществено значение за икономически ефективното развитие на възобновяемата енергия в страната. Предполага се те да имат по-сериозна ангажираност към процеса по реализиране на инвестиционните намерения, като в тази връзка се предвижда те да играят ролята на звена за контакт. Засегнат е и проблемът с осигуряване на необходимата информираност и адекватно обучение, като отново са призовани „...съответните институции и месните власти, които да провеждат комплексни инициативи по информационни кампании, форуми, програми за повишаване на осведомеността и за обучение на гражданите относно ползите и възможностите за използване на енергия от ВИ“. Твърди се, че „информацията ще се предоставя по ефективен и по леснодостъпен начин“, без обаче упоменаване на конкретен механизъм и финансов ресурс, чрез които този процес ще бъде осъществен. Отново е важно да се отбележи, че срокът за разработването на ИНПЕК предхожда значително, както сроковете за транспониране на Европейските директиви в националното законодателство, така и сроковете за разработване на останалите стратегически документи на страната, например Дългосрочната стратегия за обновяване на националния сграден фонд. В този смисъл в секторните стратегии, изискуеми отново от Европейското законодателство, детайлизирането на редица мерки, вкл. финансови механизми за тяхното осъществяване вече е факт.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обзорът на политиките за енергийна ефективност в предходния и началото на настоящия планов период показва устойчив прогрес по отношение на постигането на целите, съобразяване с насоките на ЕК за разработването на стратегическите планове в областта, и последователност в прилагането на ключови елементи като Схемата за задължения за енергийна ефективност. Идентифицират се обаче и редица области, в които е необходимо да се положат допълнителни усилия, за да се увеличи обемът на инвестициите в енергийна ефективност на сградния фонд, обхватът и дълбочината на сградните обновявания.

В съответствие със заключенията на Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г. и препоръките от форумите за инвестиции в устойчива енергия, могат да се идентифицират три основни области на развитие:

- Осигуряване на съвременна регулаторна рамка чрез извеждане на принципа „Енергийната ефективност на първо място“
- Осигуряване на устойчиви финансови инструменти
- Подкрепа за изграждане на административния и професионалния капацитет

Във всяка една от тях обзорът на политиките идентифицира редица конкретни проблеми и потенциални решения, които се очаква да бъдат развити в следващия период на планиране. Сред тях са:

1) Осигуряване на съвременна регулаторна рамка:

- Периодичен преглед и синхронизиране на норми за енергийната ефективност и на свързаните с тях строителни норми.
- Преглед на националното определение за СБНПЕ и прилагането на изискването всички нови сгради да бъдат проектирани и построени, следвайки това определение
- Разработване на система от стимули за изпълнение на нормата за СБНПЕ
- Въвеждане на изисквания, по-високи от минималните, по отношение на основно обновяване на сградите при финансиране по проекти с публичен ресурс
- Създаване на система за събиране на данни и информация за прилаганите мерки за сградно обновяване в жилищните и нежилищните сгради
- Предприемане на действия, заедно със съответните браншови организации, за създаване на положителна среда за въвеждане и използване на ВЕИ в жилищните сгради.
- Подобряване на правната рамка, в която оперира етажната собственост
- Прилагане на разпоредбата за задължително изискване за издаване на технически паспорт за всички сгради

2) Осигуряване на устойчиви финансови инструменти

- Приемане и популяризиране на пътна карта за постепенно намаляване на грантовия компонент в сегмента на многофамилните жилищни сгради

- Диференциране на степента на техническата и финансовата помощ в зависимост от постигането на по-висок клас на енергийна ефективност и изискването за СБНПЕ
- Осигуряване на пазарно атрактивен източник за финансиране: дългосрочни и нисколихвени кредити за собствениците
- Създаване на механизми за подялба на риска между публични институции и търговски банки
- Развитие на пазара за енергийно-ефективни услуги по договори с гарантиран резултат
- Мобилизиране на частни инвестиции, вкл. чрез Схемата за задължения за енергийна ефективност
- Създаване на специализиран национален фонд, който да предоставя заеман ресурс и банкови гаранции за участващите финансови институции
- Стандартизирането на процеси и създаване на платформи за окрупняване на сходни проекти на общинско или регионално ниво.
- Осигуряване участието на нискодоходни (неплатежоспособни) собственици в програми за обновяване, чрез отделен механизъм за предоставяне на (допълнителни) целеви помощи
- Създаване на регулаторни условия за включване на сгради в различен режим на собственост и управление в общности за възобновяема енергия за собствено потребление
- Осигуряване на възможност за съчетаване на мерки по различни програми в подкрепа на обновяването на сгради, вкл. програми за подобряване чистотата на въздуха и програми за социално подпомагане. Координацията следва да се осъществява на местно равнище
- Осигуряване на правна възможност за създаване на общински фондове в подкрепа на жилищната политика и обновяването.

3) Подкрепа за изграждане на административния и професионалния капацитет

- Задължително осигуряване на финансови средства за техническа помощ при програмите за подпомагане на обновяването
- Внедряване на системи за енергиен мениджмънт
- Стимулиране на участието на местните власти в международни инициативи като Споразумението на кметовете, Европейските енергийни награди и др., участие в международни проекти в рамките на Хоризонт Европа и LIFE, разработването на пилотни и демонстрационни проекти
- Популяризиране и насърчаване повишаването на квалификацията с програми за обучение, обхващащи ключовите професии и специалности. Обвързване
- Схеми за мониторинг, Мониторинг и оценка, Методи за количествено определяне
- Стимулиране на създаване на системи за продължаваща професионална квалификация и разширяване на обхвата на обучителните курсове в областта на енергийната ефективност и възобновяемата енергия за проектантите (архитекти и инженери), строителни специалисти и работници, с водещата роля на съответните браншови организации. Създаване на регистри за квалифицирани строителни специалисти и работници и ефективна система за признаване на професионална квалификация, придобита на работното място

- Повишаване капацитета на общинските власти във връзка със задълженията им за общинско енергийно планиране и управление на енергията в обектите – общинска собственост.
- Повишаване капацитета на собственици на сгради-държавна собственост за изпълнение на проекти за ЕЕ и управление на енергията в сградите
- Комуникационна програма за разясняване на ползите от основното обновяване на национално и местно ниво
- Обслужване на едно гише (вкл. предоставяне на персонализирани съвети на собственици на сгради и инвеститори) за съвети относно процеса на сградно обновяване
- Подкрепа за пилотни проекти - за достигане на енергиен клас А или СБНПЕ
- Подпомагане на събиране и анализ на данни, социологически и пазарни проучвания и разработване на методология за непосредствените и по-широките ползи от енергийната ефективност
- Целенасочени стимули за създаване и внедряване на иновативни подходи, технологии, материали и изделия за изграждане на конструкции и сградните обвивки на сградите

Без да претендира за изчерпателност, списъкът с потенциални решения и инструменти за подобряване на обхвата и ефективността на програмите за сградно обновяване се очаква да послужи като основа за разработването на съдържанието на предстоящите кръгли маси по проект BeSMART. Разбира се, в процеса на работа ще бъдат взети предвид очакваните нови програми и механизми, свързани с приемането на Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България и структурирането на Национален фонд за декарбонизация.